

Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiö
1921–2004

Kauko Kouvalainen

Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiö
Oulu 2006

Stiftelsen Alma och K. A. Snellman
Säätiö
1921–2004

Kauko Kouvalainen

Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiö
Oulu 2006

Kansikuva: Alma ja K. A. Snellmanin muotokuvat, Hugo Backmansson (v. 1934).
Pohjois-Pohjanmaan museon Mäntylän Snellmankotiin tallentamat taulut. Taustalla
Snellmantalon portti (kuva Marja Väyrynen).

Kansi ja taitto: Marja Väyrynen

<http://www.oulu.fi/snellman/>

ISBN 952-91-8298-8

Toinen painos

Oulun yliopistopaino

Oulu 2006

Sisällys

<i>Alkusanat</i>	3
<i>Förord</i>	5
<i>Snellmanien vaikuttajasuku</i>	9
<i>Snellmanien toimintaa 1800-luvulla ja 1900-luvun alussa</i>	15
<i>Karl August Snellman ja hänen lähisukunsa</i>	19
<i>Elämää Snellmanien sukutalossa</i>	25
<i>Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiön synty</i>	27
<i>Säätiön toiminta</i>	31
Alkuvuodet	31
Snellmanin lastenparantola 1935–1939	34
Snellmankoti sotasairaalana 1939–1945	36
Joulumerkkikoti 1945–1969	37
Lastenosasto III 1966–1975	39
Suunnitelmia kuntoutuskeskuksesta	41
Snellmankodin nykykäyttö	44
Lasten kroonisten sairauksien tutkimuksen tukijaksi	46
Varsinaiset apurahat	47
Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiön Johannes Snellman -palkinto	51
Tieteelliset symposiumit	52
<i>Hallinto</i>	55
<i>Lähteet ja kirjallisuus</i>	57
<i>Litteet</i>	59
Snellmankodin vuokra-alue	61
Lastenparantolan vihkiäisten vieraslista	65
Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiön säännöt	68
Perhekuva ja lausumia Karl August ja Alma Snellmanista	72

Alkusanat

Tämän historiikin kirjoittajalla oli 1970-luvulla ilo eräässä Snellman-säätiön juhlatilaisuudessa olla Sylvia Wirénin, Snellman-suvun tuolloin erään vanhimman edustajan, pöytäseurana. Snellmanilainen voimakas henki hyvien asioiden edistämiseksi sekä lämmin, aito, iloisesti naurava persoonallisuus vei minut syvälle snellmanilaiseen Ouluun. Vielä nytkin tätä katsausta kirjoitettaessa mainitun arvokkaan historiallisen tapahtuman muisto nostaa esiin lämpimän vireen. Se lienee yhtenä alitajuisena taustatekijänä siihen, että ryhdyin kyseessä olevaan melko mittavaan ja vaativaan työhön.

Snellmanien laajaan ja monilla aloilla ansioituneeseen sukuun tutustuminen on ollut antoisaa. Suku on ollut oululaisen ja pohjoissuomalaisen talouselämän keskeinen tai jopa keskeisin pioneeri ja vetäjä. Se on ollut sitä paljolti myös valtakunnallisesti. Oulun kansainväliset yhteydet syntyivät jo Snellmanien toiminnan keskeisinä vuosikymmeninä. Liioittelematta voidaan sanoa, että Oulun nykyään hyvin tunnetun menestystarinan kivijalka ja kantavat rakenteet syntyivät snellmanilaisena aikana.

Suku on noussut edustajiensa kautta myös Suomen valtiollisen ja tieteellisen elämän merkittäväksi vaikuttajaksi. Talouselämän kovat lait eivät näy estäneen tai peittäneen sosiaalisesti kantaa ottavan mielenlaadun esiintuloa Snellman-suvussa. Kaupan, merenkulun ja metsäteollisuuden tuomaa tuloa siirrettiin merkittävästi vähäosaisten kansalaisten hyväksi. Eräs konkreettinen esimerkki tästä on Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiö, joka perustettiin v. 1921 auttamaan Oulun ja Pohjois-Suomen köyhiä ja sairaita lapsia pääsemään paremman elämän alkuun. Säätiön historia on kuvaus niistä keinoista ja kanavista, joita käyttäen se on kulloinkin muuttuneissa olosuhteissa toteuttanut tavoitteitaan. Työn tulokset on pyritty osoittamaan tilasto- ym. faktoilla.

Vaikka historiikin kirjoittaminen on ollut allekirjoittaneen tehtävänä, on sen takana nähtävä koko Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiö. Haluan kiittää kaikkia Säätiön edustajia, erityisesti puheenjohtajaa, konsuli Kaj Åströmiä sekä asiamiestä, dosentti Matti Nuutista. Tekstin käsittely, taitto ja muut käytännön toimet ovat olleet Oulun yliopiston Lastentautien klinikan opetushoitajan Marja Väyrysen tehtävänä. Häntä kiitän taidokkaasta, asiantuntevasta työskentelystä sekä mukavasti sujuneesta yhteistyöstä. Kielen tarkastuksesta kiitän FM Outi Mikkolaa sekä alkusanojen ruotinnoksesta rouva Annalisa Åströmiä. Olen Snellman-säätiön historian kartoittamisessa haastatellut useita kymmeniä oululaisia ja muita henkilöitä ja tahoja, joiden

olen arvioinut voivan antaa lisätietoa tai ohjata tiedon lähteille. Olen näin saanut arvokasta apua, mistä kiitän sydämellisesti.

Toivon, että tämä pienimuotoinen teos välittää ja säilyttää kyseessä olevan palan Oulun ja Pohjois-Suomen historiaa nykyisille ja tuleville sukupolville. Historiikilla Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiö haluaa myös onnitella v. 2005 400 vuotta täyttävää Oulun kaupunkia.

Turussa tammikuun 20. pnä, 2005

Kauko Kouvalainen
Lastentautiopin emeritusprofessori
Oulun yliopisto

Förord

Författaren till denna historik hade på 1970-talet glädjen, att vid ett av Snellman-Stiftelsens festliga evenemang, vara bordssällskap åt en av släkten Snellmans dåvarande äldsta företrädare, Sylvia Wirén. Den snellmanska kraftfulla andan för den goda sakens befrämjande, samt denna varma, äkta, glatt skrattande personlighet ledsagade mig djupt in i det snellmanska Uleåborg. Ännu i skrivande stund väcker minnet av nämnda historiska händelse en varm förnimmelse. Denna känsla torde vara en undermedveten bakgrundsfaktor till det faktum, att jag tog itu med detta rätt omfattande och krävande arbete.

Det har varit givande att lära känna den vida och på många områden väl ansedda släkten Snellman. Släkten har varit såväl Uleåborgs och Norra Finlands som även hela landets näringslivs centrala eller t.o.m. centralaste pionjär och kraftkälla. Uleåborgs internationella kontakter knöts redan under släkten Snellmans verksamhets aktivaste årtionden. Utan att överdriva kan man säga, att stenfoten och de bärande konstruktionerna till Uleåborgs numera välkända succé och framgångar uppstod redan under den snellmanska tiden.

Släkten har genom sina representanter uppnått en anmärkningsvärd betydelse inom Finlands statliga och vetenskapliga liv. Näringslivets hårda lagar tycks inte ha hindrat eller dämpat släkten Snellmans sociala ställningstagande sinnelag. En del av den inkomst som affärlivet, sjöfarten och skogsindustrin inbringade, överfördes till den mindre bemädlade befolkningens förmån. Ett konkret exempel på detta är Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiö, som grundades år 1921 för att hjälpa Uleåborgs och Norra Finlands fattiga och sjuka barn till en bättre start i livet. Stiftelsens historia är en skildring av de förfaringssätt och kanaler med vilkas hjälp den, under ständigt förändrade förhållanden kunnat förverkliga sina målsättningar. Resultatet av arbetet har man strävat efter att påvisa medelst statistik o.a. fakta.

Trots att skrivandet av historiken varit undertecknads uppgift, bör hela Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiö anses som medverkande. Jag vill uttrycka mitt tack till Stiftelsens alla representanter, speciellt ordföranden, konsul Kaj Åström samt ombudsmannen docent Matti Nuutinen. Bearbetandet av texten, ombrytningen, samt övriga praktiska göromål har varit undervisningsskötaren vid Uleåborgs Universitets Barnklinik Marja Väyryns uppgift. Jag tackar henne för det skickligt och sakkunnigt samt angenämt framskridna samarbetet. För språkgranskningen riktar jag mitt tack till FM Outi Mikkola samt för översättningen av förordet till svenska fru

Annalisa Åström. Under kartläggningen av Snellman-Stiftelsens historia har jag intervjuat flera tiotals uleåborgare samt övriga personer på annat håll, som jag beräknat kunna ge ytterligare uppgifter eller hänvisningar till källuppgifter. På detta sätt har jag erhållit värdefull hjälp, för vilken jag uttrycker mitt hjärtliga tack.

Jag hoppas, att detta mindre verk förmedlar och förvarar denna ifrågavarande bit av Uleåborgs och Norra Finlands historia till nutida och kommande generationer. Medelst denna historik vill Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiö även lyckönska staden Uleåborg, som år 2005 fyller 400 år.

Åbo, den 20. januari 2005

Kauko Kouvalainen
Emeritusprofessor i pediatrik
Uleåborgs Universitet

Käytetyistä termeistä

- Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiöstä on tekstissä käytetty myös muotoa Snellman-säätiö tai säätiö.
- Snellmankoti on säätiön itse käyttämä ja suosittama nimi Nokela-Mäntylän kiinteistölle. Oululaiseen kielenkäyttöön jäänyttä nimeä Joulumerkkikoti on tässä historiikissa käytetty vain puhuttaessa ko. toimintavaiheesta Snellmankodin historiassa.
- Snellman-suvun käytössä 142 vuotta olleesta Kirkkokatu 24:n talosta käytetään termiä Snellmanien talo tai Snellmantalo. Nykyään talon virallinen nimi on Virasotalo Albertinkatu 8.
- Vuonna 1935 toimintansa Snellmankodissa aloittaneesta kroonisesti sairaiden tai kroonisen sairauden vakavassa uhassa olleiden lasten hoitolaitoksesta käytetään nimeä Snellmanin lastenparantola, ruotsiksi Snellmans preventorium. Tekstissä käytetään tietyissä asiayhteyksissä termiä parantola ja myös ruotsinkielisestä johdettua nimeä preventoriumi (kuva parhaiten toiminnan perusajatuksen).

Snellmanien vaikuttajasuku

Snellman-suvusta on noussut suuri joukko suomalaisia vaikuttajia. Suvun tähtihahmoksi nousee professori, senaattori Johan Vilhelm Snellman (1806–1881), joka oli suomalaisuuden ja suomalaisen yhteiskunnan suurimpia rakentajia, kenties suurin. Filosofina hän nousi myös kansainvälisesti ansioituneeksi tiedemieheksi. Varsinkin talouselämässä ja kirkon piirissä kymmenet suvun edustajat ovat nousseet huomattavan merkittäviin asemiin. Pohjois-Pohjanmaa ja erityisesti Oulu oli 1700- ja 1800-luvuilla suvun keskeisin toiminta- ja vaikutusalue. Ouluun sijoittuvat myös kauppaneuvos Karl August Snellman (31.10.1849–31.12.1920) ja hänen vaimonsa Alma Maria o.s. Antman (17.9.1849–27.7.1919), joiden nimeä kantavan säätiön syntyä ja toimintaa tarkastellaan tässä katsauksessa. Asian taustaksi kerrotaan Snellman-suvun historiaa. Siinä korostuu voimakkaasti pohjoispohjalaisuus ja pohjoissuomalaisuus. Nämä seikat kytkeytyvät keskeisesti myös Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiön tavoitteisiin ja eri foorumeilla tapahtuneeseen toimintaan.

Etymologisesti ajatellen nimi Snellman tuo mieleen saksankielen sanan *schnell* (nopea, joutuisa, ketterä, vikkela, äkillinen). Myös ruotsin sana *snäll* on alun alkaen merkinnyt paitsi kilttiä ja hyvää myös nopeaa, nopsaa, sukkelaa, ahkerää ja taitavaa. Saksalaiseen alkuperään saattaa viitata se, että jotkut suvun vanhat edustajat ovat kirjoittaneet sukunimensä lopun kahdella n:llä, muodossa Snellmann. Perimätieto näyttäisi kytkevänkin suvun nimen mainittuihin adjektiiveihin.

Perimätiedon mukaan 1600-luvun lopulla kulkeutui Iisalmen pitäjän Pielaveden kylästä Virkkunen-niminen talonpojan poika Oulun triviaalikouluun. Poika oli luonnonlahjakas ja hyvä oppilas. Triviaalikoulun rehtori oli ilmeisen mieltynyt oppilaaseensa. Rehtori antoi hänelle ajan tavan ja kieliolojen mukaan muukalaisen nimen. Hän päätyi nimeen Snellman.

Kun Virkkunen-nimi kytkeytynee sanaan *virkk* (virkeä, vireä, reipas), yhteys *schnell*- ja *snäll*-sanoihin tuntuisi ilmeiseltä. Yksi Snellmanien laivoista oli saanut nimen Snäll. Kielellisen yhteyden varmistaa kirjoittajan mielestä se, että vuosien 1906 ja 1930 suurissa nimenmuutoissa monet Snellmanit vaihtoivat sukunimensä Virkkuseksi. Heihin kuului tunnetuimpana Paavo Emil Snellman (s. 1874 Pudasjärvellä, k. 1959 Pälkäneellä), joka vuodesta 1906 alkaen Paavo Virkkunen-nimisenä nousi suureksi suomalaiseksi vaikuttajaksi (teologi, koulumies, eduskunnan jäsen ja puhemies, opetusministeri). Itse asiassa Paavo Virkkunen toimi yhdessä August Snellmanin kanssa juhlamenojen ohjaajana Karl August Snellmanin tyttären Signen ja hänen

serkkunsa Walter Snellmanin häissä 15.1.1901. Paavo Virkkusen poika Matti Virkkunen suoritti näyttävän elämäntyön talouselämän palveluksessa toimien muun muassa KOP:n pääjohtajana.

Snellman- ja Virkkunen-sukujen kytkeytyminen toisiinsa em. tavalla tuntuisi loogiselta. Virkkusesta Snellmaniksi muuttuneeksi henkilöksi on arveltu tullinhoitaja Johan (Johannes) Snellmania (1688–1759), joka toimi Oulussa. Kuitenkin jo hänen isänsä Hans (k. 1690) ja isoisa Olof Jönsson (k. 1700) käyttivät Snellman-sukunimeä. **Henkilöhistoriallisesti edellä esitettyä sukuperinnön kytkeä Virkkunen-Snellman ei ole voitu osoittaa.** Joka tapauksessa em. Olof Jönsson Snellman on laajan suomalaisen Snellman-suvun ensimmäinen tunnettu edustaja. Uusimmat DNA-ym. tutkimukset viittaavat vahvasti siihen, että Snellmanien sukujuuret ovat Saksassa.

Tässä yhteydessä on aiheellista mainita, että edellä mainittu Johan Snellmanin poika Johannes (1711–1738) opiskeli Uppsalassa ja Turussa maisteriksi ja julkaisi 1737 väitöskirjan *De urbe Uloa I ja II* (Oulun kaupungista I ja II) (kuva 1). Vuonna 1946 Johannes Snellmannin sukulainen alenevissa sukupolvissa filosofian tohtori Walter J. Snellman käänsi Johannes Snellmannin väitöskirjan suomeksi. Kyseessä on lähes 100-sivuinen historiateos Oulusta. Sujuvakielisestä kirjasta löytyy kattava kuvaus Oulusta, sen perustamisesta, kohtaloista, ihmisistä, arkkitehtuurista ja elinkeinoista. Tekstin yleisote on Oulun ja sen ympäristön ylistystä. Vedoten Olaus Magnukseen Snellmann toteaa esimerkiksi, että oululainen juusto on paraslaatuista ja mitä maukkainta ja voi hyvin kilpaila kuuluisien parmalaisten juustojen kanssa! Kaiken kaikkiaan Johannes Snellmannin väitöskirja ylittää erittäin selvästi 1700-luvun ja vieläpä 1800-luvun väitöskirjojen tieteellisen ja muodollisen tason. Väittelijä sanoo, että vain dokumentteihin perustuvilla faktoilla on tieteellisesti merkitsevä asema.

On ilo todeta, että v. 2000 Oulu-seura, Oulun kaupunki ja Oulun historiaseura ovat kunnioittaneet Johannes Snellmannin tieteellistä pioneerityötä julkaisemalla hänen väitöskirjansa täydellisenä 218-sivuisena korupainoksena.

Johannes Snellmann toimi Oulun triviaalikoulun opettajana nimikkeillä *collega inferior* 1733–37 ja *collega superior* 1737–8. Johannes Snellmann kuoli kesällä 1738 Iin satamassa ilmeisesti laivamatkalla Turusta Iin kautta Ouluun. Lyhyiden aktiivivuosiansa aikana hän näyttää luoneen lähtökohdan sukunsa edustajien toiminnalle tieteen tekijöinä ja -suosijoina. On aihetta todeta, että suvun ensimmäinen tieteellinen aktiviteetti kohdistui Ouluun, joka on ollut Snellmanien keskuspaikkakunta ja jossa Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiö lähes 250 vuotta myöhemmin aloitti toimensa pohjoissuomalaisten lasten kroonisiin sairauksiin kohdistuvan tieteellisen työn tukemiseksi. Säätiön alkujuuret ovat syvällä historiassa. Tieteen harrastajia ja suosijoita Snellman-suvussa on useita. Suureksi kansalliseksi ja kansainväliseksi tähdeksi tieteen ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen rintamalla nousi filosofi ja senaattori

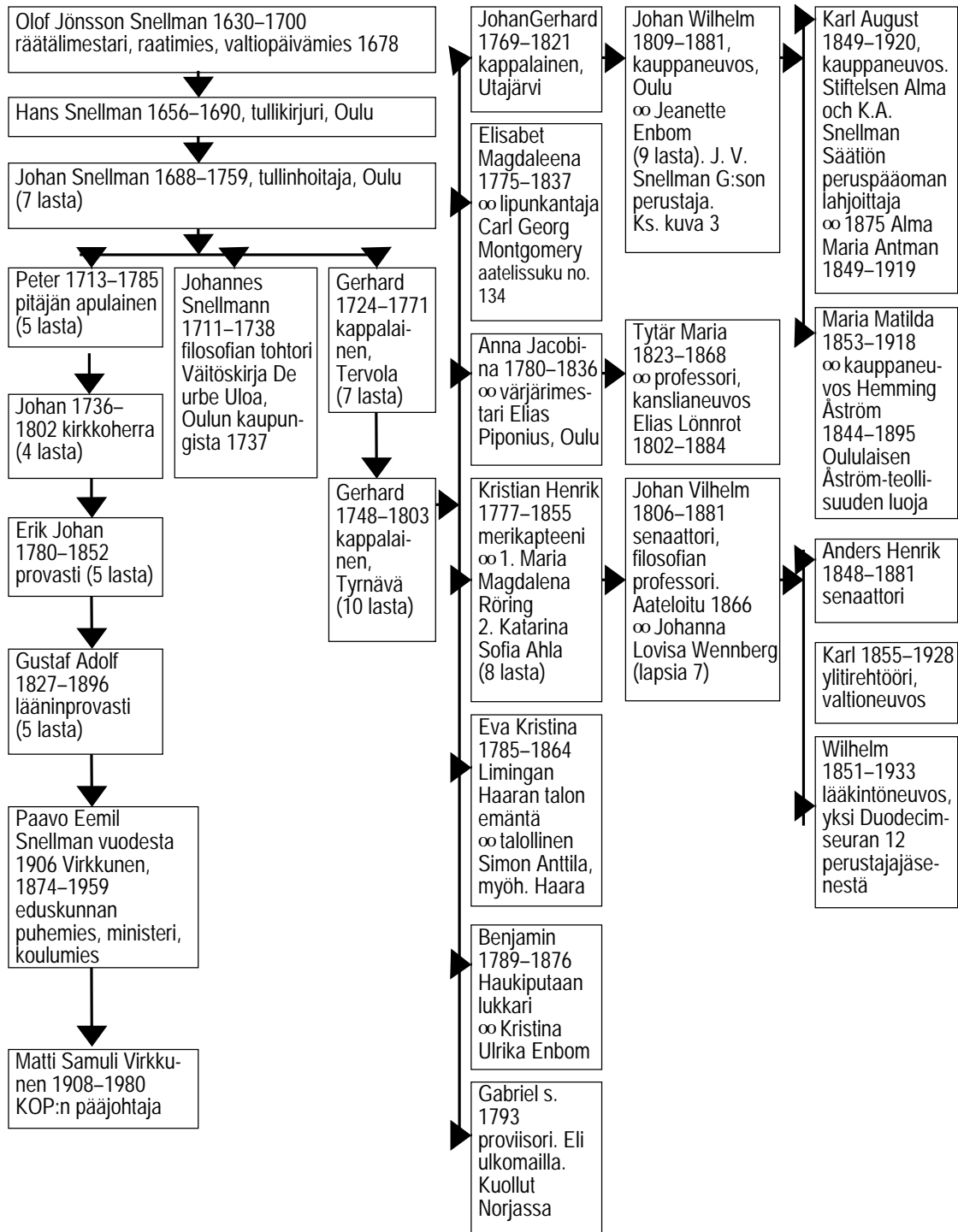
Johan Vilhelm Snellman (1806–1881). Karl August Snellman (1849–1920) on Johan Vilhelm Snellmanin serkun poika.

Otos pohjoissuomalaisen ja valtakunnallisen vaikuttamisen kannalta keskeistä Snellman-suvun edustajista on esitetty kuvassa 2.

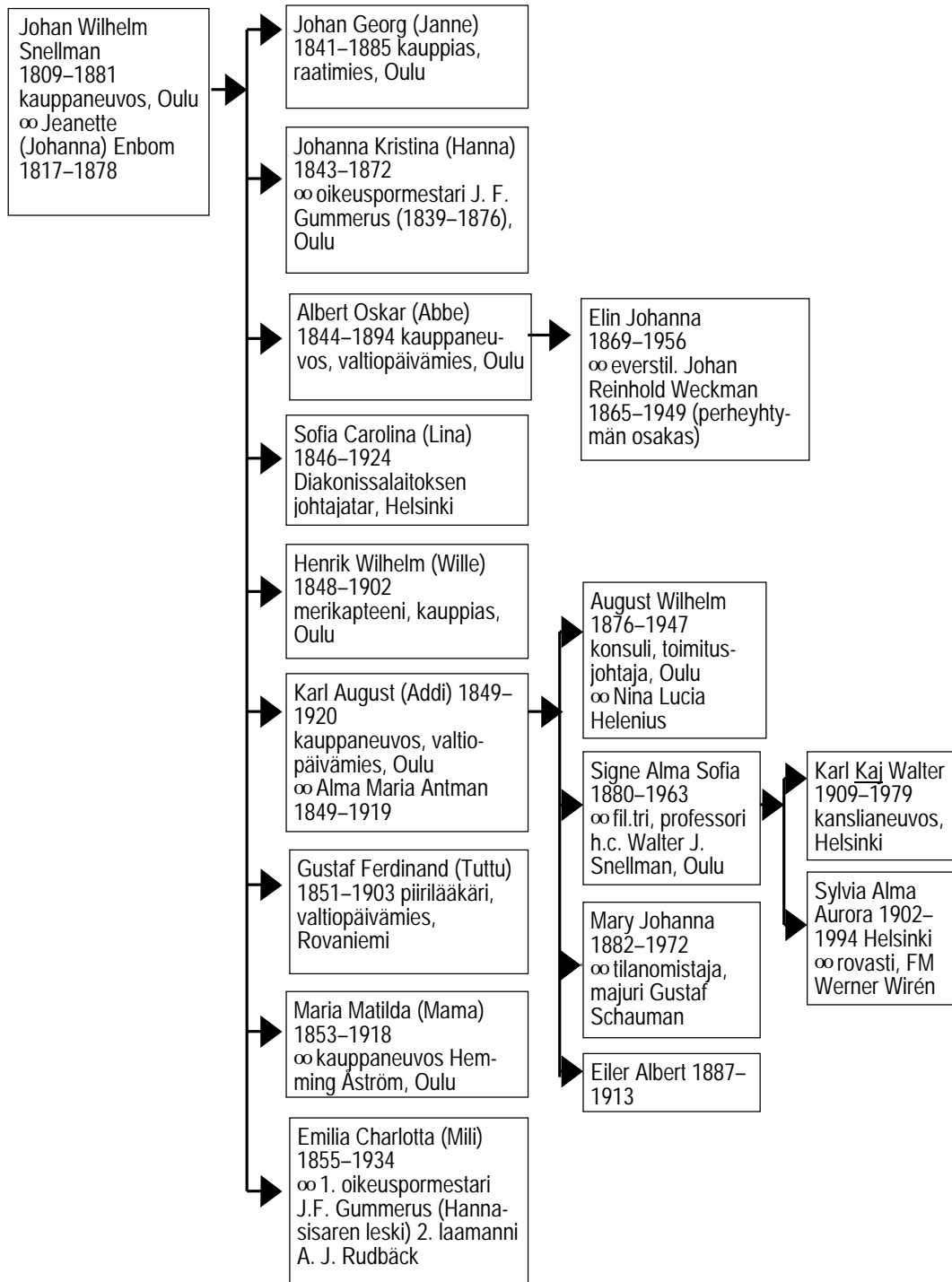

Kuva 1. De urbe Uloa, Johannes Snellmannin väitöskirjan nimilehti. Suomennettuna: Historian alaan kuuluva väitöskirja Oulun kaupungista. Sen ensimmäisen osan jättää asiaankuuluvalla vaatimattomuudella julkiseen tarkastukseen, Auran rannalla sijaitsevan kuninkaallisen yliopiston kunniakkaan filosofisen tiedekunnan suostumuksella ja kuuluisan herran, maisteri Algoth A. Scarinin, historian ja yhteiskuntafilosofian vakinaisen professorin ollessa preeseksenä Johannes Johanneksenpoika Snellmann, Oulun triviaalikoulun ylempi kollega. Ylemmässä ja suurimmassa luentosalissa, 26. päivänä maaliskuuta pelastuksen vuonna 1737, tavanomaiseen aikaan ennen puolta-päivää.

Turussa, Johannes Kiämpe, kuninkaallisen akatemian kirjanpainaja.

Kuva 2. Otteita Snellman-suvun varhaisesta sukupuusta aina Karl August Snellmaniin saakka.

Kuva 3. Otteita Karl August Snellmanin lähisuvusta. Suluissa perheen ao. henkilöstä käyttämä nimi.

Snellmanien toimintaa 1800-luvulla ja 1900-luvun alussa

Snellman-suvun vajaasta 200 varhaisesta miespuolisesta edustajasta (uuden sukunimen saaneista vain muutama mukana) noin viidesosa toimi pappeina, pääasiassa Pohjois-Pohjanmaalla. Opettajina sekä eriasteisina muina viranhaltijoina oli joka kolmas. Liike-elämässä oli mukana joka viides suvun edustaja. Merikapteeneita ja merimiehiä oli 10 %. Merkittävä osa suvun edustajista eli noin 15 % oli talollisia. Talolliset näyttävät jakaantuneen laajemmalle alueelle, muun muassa Savoan, kuin muiden ammattien harjoittajat. Snellmanien Oulu-keskeisen osan leimaa antavat elinkeinot olivat kauppa, merenkulku ja metsäteollisuus. Niinpä Oulun Kauppaseuran historia mainitsee 16 Snellmaneihin ja 9 lähisukuun Åström kuulunutta jäsentään, jotka toimivat seuran luottamustoimissa.

Oulun laivoja ja laivureita -kirjassa mainitaan 14 Snellman-nimistä merikapteenia, laivanvarustajaa ja laivuria. Mainittakoon, että Krimin sodassa (1853–56) englantilaisten hyökkäys Ouluun oli raskas isku oululaisille merenkulkijoille — myös Snellmaneille. Ennen sotaa Oulun kauppalaivasto käsitti 43 alusta. Sodan jälkeen aluksia oli 2. Rakenteilla olleet 7 laivaa poltettiin, 12 kaapattiin tai poltettiin ja 2 haaksirikkoutui. 22 laivaa ehdittiin sodan pelossa myydä ulkomaille. Menetystä hieinan kompensoi henkisesti se, että englantilaiset polttivat satamassa puutavaraerän, joka oli myyty Englantiin ja josta maksu oli jo saatu. Sodan lamasta selvitettiin kuitenkin yllättävänkin hyvin. Toipumista auttoivat oululaisten yrittäjien hyvät ulkomaiset suhteet. Johan Wilhelm Snellman yritti suhteillaan estää englantilaisten tuhotretken. Hän ei kuitenkaan onnistunut yrityksessään.

Jo Snellman-suvun varhaisimmat edustajat aina Olof Jönsson Snellmanista (k. 1700) alkaen olivat harrastaneet pientä tai korkeintaan keskisuurta liiketoimintaa ja merenkulkua. Toiminta laajeni erittäin merkittäväksi, kun Piippolassa ja Tyrnävällä toimineen kappalaisen Gerhard Snellmanin (1748–1803) ja hänen puolisonsa Anna-Kristiina Ståhlbergin (Muhoksen kappalaisen tytär) jälkeläiset 1800-luvun alussa haakeutuivat työelämään. Koska he olivat Oulun ja oululaisen Snellman-suvun kannalta keskeisiä henkilöitä tai valtakunnan historiassa ansioituneita (kuva 2), esitellään seuraavassa heidät kaikki:

1. Johan Gerhard Snellman (1769–1821)

Johan Gerhard Snellman opiskeli papiksi ja toimi kappalaisena Pohjois-Pohjanmaalla, muun muassa Utajärvellä. Johan Gerhard Snellmanin vanhimma pojasta tuli nahkuri, yhdestä pojasta merikapteeni, yhdestä tehtailija sekä kahdesta kauppiasta. Viimeksi mainituista Johan Wilhelm Snellman (1809–1881) oli liiketaloudellinen visionääri, joka sai ansioistaan kauppaneuvoksen arvon 1859. Johan Wilhelm Snellman meni isänsä kuoleman jälkeen kauppa-apulaiseksi Kokkolaan vain 12-vuotiaana. 16-vuotiaana hän lähti merille päätyen merikapteeniksi vuonna 1832. Johan Wilhelm Snellman kuljetti metsätuotteita (terva ja puutavara) maailman markkinoille ja piti kauppahuonetta sekä omisti sahoja. Vuonna 1842 J. W. Snellman perusti toiminimen J. W. Snellman G:son, joka kasvoi huomattavan suureksi vientiliikkeeksi. Toiminimen G:son-loppupääte (Gerhardson) sopii hyvin Snellman-suvun juuriin; olivathan Gerhard-nimiset henkilöt suvun pioneereja. Epäilemättä J. W. Snellman G:son loi suvulle tukevan taloudellisen pohjan. Johan Wilhelm Snellmanin avioitui v. 1840 Jeanette Enbomin (1817–1878) kanssa. Hän oli Oulun läänin ”röntmestarin” (rahastonhoitaja) Johan Herman Enbomin ja Christina Tulindbergin tytär. Christina Tulindbergin isä Eric Tulindberg toimi Oulun lääninkirjanpitäjänä ja lääninkamreerina 1785–1809. Turun ja Porin läänin kamreeriksi siirryttyään hän tuli nimitetyksi myös hallituskonseljin (vastaa valtioneuvostoa) jäseneksi ja sen finanssitoimikunnan puheenjohtajaksi (valtiovarainministeri). Eric Tulindberg oli Snellman-yhteisön kukoistusvuosina suuri oululainen vaikuttaja. Hän on itse asiassa ensimmäinen suomalainen taidemusiikin säveltäjä. Hänen järjestämänsä kamarimusiikkikonsertit olivat suuria kulttuuritahtumia. Snellmaneihin Tulindberg liittyy erikoisesti myös siinä, että hän omisti myöhemmin Snellmantalona tunnetun kiinteistön. Johan Wilhelm Snellman hoiti lukuisia luottamustoimia ja toimi porvarissäädyn edustajana valtiopäivillä.

2. Elisabet Magdaleena Montgomery o.s. Snellman (1775–1837)

Elisabet Magdaleena Snellman avioitui sotilasuralla työelämän aloittaneen lipunkantaja Carl Georg Montgomeryn kanssa (s. 1779, k. Rantsilassa 1846). Montgomery kuului aatelissukuun numero 134.

3. Kristian Henrik Snellman (1777–1855)

Kristian Henrik Snellman avioitui varhain pohjoispohjalaisen Maria Magdaleena Röringin kanssa. Opiskelun vuoksi he muuttivat Tukholmaan vuonna 1806. Kristian Henrik opiskeli Upsalassa ja hänen sanotaan olleen viehätynyt kristilliseen ja swedenborgilaiseen filosofointiin. Varsinaiseksi ammatikseen Kristian Henrik Snellman valitsi merenkulun ja valmistui Tukholmassa merikapteeniksi. Vuonna 1813 perhe muutti Kokkolaan. Kristian Henrik Snellman toimi useiden laivojen kapteenina. Sittemmin hän muutti Alahärmään Palomäen tilalle maanviljelijäksi.

Kristian Henrik Snellmanin vanhin poika Johan Vilhelm syntyi Tukholmassa 12.5.1806. Perheen muutettua Suomeen poika pantiin opiskelemaan Oulun triviaalikouluun vuosina 1816–1822. Hän kirjoittautui viimeksi mainittuna vuonna Turun akatemiaan, jossa suoritti filosofian kandidaattitutkinnon. Johan Vilhelm Snellmanin virkaura ei ollut helppo, mutta sen aikana hän pätevoityi kenties kaikkien aikojen suurimmaksi suomalaiseksi vaikuttajaksi: siveystieteen ja tieteitten järjestelmän professori 1856, senaattori 1863, aateloitiin 1866. Ennen kaikkea hän oli suuri yhteiskunnallinen vaikuttaja ja suomalaisuuteen liittyvien perusoi-keuksien vankkumaton puolestapuhuja ja -toimija. Hänessä näyttävät kasaantu- neen Snellmanien ja Röding-suvun lahjakkuuksien parhaat geenit.

4. Anna Jacobina Piponius o.s. Snellman (1780–1836)

Anna Jacobina Snellman avioitui oululaisen värjärimestarin Elias Piponiuksen (Pipponius) kanssa. Perheen tytär Maria (1823–1868) työskenteli G. G. Snellmanin Kajaanin sahallä taloudenhoitajana ja kauppuuodin pitäjänä. Hän tapasi täl- löin sahan padolla kylvyissä käyvän Kajaanin piirilääkärin Elias Lönnrotin (1802–1884). Tuttavuus johti kihlaukseen v. 1848 ja avioliittoon 1849. Sulhasen oleskellessa kansanrunouden merkeissä Laukossa kesällä 1849 hän malttoi lähteä jo päivämäärältään sovittuihin häihinsä viime tingassa. Ilmeisesti tästä syystä hääkutsua ei ehditty lähettää morsiamen serkulle ja Lönnrotin opiskelutoverille, tulevalle senaattorille Johan Vilhelm Snellmanille. J. V. Snellman pahoitti asiasta mielensä, mutta se ei heijastunut pitkälle sukulaisperheiden välisiin suhteisiin. Itse asiassa häät Piponiusten talossa ja sen puutarhan lehtimajassa olivat loiste- liaat. Niinpä hääkakut olivat kanteleen muotoisia. Häät kustansi morsiamen vara- kas sisar Kaarina Selin, merikapteeni Isaac Gustaf Selinin puoliso. Snellmanien suvun viehtymystä mereen kuvaa se, että nuoruusvuosinaan sisarukset Maria ja Kaarina olivat purjehtineet yhdessä kolme vuotta maailman merillä.

5. Eva Kristina Anttila (Haara) o.s. Snellman (1785–1864)

Eva Kristina Snellman meni avioon Tyrnävältä kotoisin olevan talollisen Simon Anttilan kanssa. Myöhemmin pariskunta muutti Liminkaan Haaran taloon. He harjoittivat menestyksekkäästi maatilataloutta.

6. Benjamin Snellman (1789–1876)

Musiikillisesta lahjakkuudesta esiintyy mainintoja Snellman-suvun edustajien yh- teydessä. Olihan suvussa mukana myös Tulindberg-geenejä ja -vaikutteita. Ben- jamin Snellman suoritti koko elämäntyönsä musiikin parissa. Hän toimi Haukipu- taan lukkarina. Henkilöhistoriallisena yksityiskohtana mainittakoon, että Benja- min Snellman viihdytti musiikillaan Elias Lönnrotin ja Maria Piponiuksen hää- juhlan vieraita. Hän kasvatti suurehkon lapsimäärän, joista monet ansioituivat Snellman-suvun perinteisillä toimialoilla. Mainittakoon, että Benjamin Snellman- nin poika Johan Henrik (1816–1885) nai Flora Enbomin, joka oli Christina

Elisabet Tulindbergin ja Johan Herman Enbomin tytär, kuten Johan Wilhelm Snellmanin puoliso Jeanette. Snellman-suvun ja Tulindberg-suvun välillä on itse asiassa kolme avioliittokytettä.

7. Gabriel Snellman (s. 1793)

Gabriel Snellman opiskeli apteekkialaa valmistuen proviisoriksi. Hän muutti ulkomaille ja kuoli ilmeisesti Norjassa. Tästä syystä elämäkertatiedot ovat puutteellisia.

Karl August Snellman ja hänen lähisukunsa

Karl August Snellmanin (1849–1920) lähisukulaiset keskeisine henkilötietoineen on esitetty kuvassa 3. Siitä ja erikoisesti Oulun Kauppaseuran historiasta sekä Oulun laivoja ja laivureita 1816–1875-kirjasta käy ilmi Snellman-suvun ja erityisesti myös K. A. Snellmanin lähisuvun ja hänen itsensä laaja-alainen vaikuttaminen Oulun ja koko Pohjois-Suomen talouselämään. Kauppaneuvokset Johan Wilhelm Snellman, Albert Snellman ja Karl August Snellman johtivat Oulun kauppaseuraa yhteensä yli 50 vuotta. K. A. Snellmanin isä kauppaneuvos Johan Wilhelm Snellman oli luonut työllään suvun perusvaurauden. J. W. Snellmanin kuollessa v. 1881 perunkirjassa varoja arvioitiin olevan 1 314 000 silloista markkaa (n. 4,6 milj. euroa). Omaisuus kasvoi huomattavasti seuraavan sukupolven aikana. Snellmanit olivat merkittäviä vastuunkantajia myös monissa luottamustoimissa muun muassa Oulun kaupungin hallintoelimissä ja valtakunnallisella tasolla.

Kuten kuvan 3 paikkakunta- ja ammattimerkinnöistä käy ilmi kauppaneuvos Johan Wilhelm Snellmanin (1809–1881) ja perikunnan toiminta keskittyi Ouluun ja Pohjois-Suomeen. J. W. Snellmanin ja hänen vaimonsa Jeanetten (kuva 4) kahdeksasta lapsesta erityisesti Albert Oskar (1844–1894) (kuva 4) ja Karl August Snellman laajensivat suvun liiketoimintaa niin, että sen omistamat yhtiöt eivät olleet pelkästään pohjoissuomalaisia suuryrityksiä vaan koko Suomenkin lippulaivoja. Erittäin merkittävää oli se, että saatiin aikaan sopimukset, joissa J. W. Snellman G:son ja toiset oululaiset kauppahuoneet (Bergbom, Candelin) lähtivät yhteistyöhön. Syntyi Ab Uleå Oy, myöhemmin uusien osapuolten liittyessä mukaan Oulu Oy. Suurelta osin Albert Oskar Snellmanin ansiosta syntyi 1893 Snellmanien, Bergbomien ja paikallisten Peräpohjolan sahojen fuusio, tuloksena Kemin Puutavara Oy. Albert Oskar Snellman toimi sekä isänsä alkuun panemissa yhtiöissä että toimitusjohtajana Kemin Puutavara Oy:ssä. K. A. Snellman oli mukana kehitystyössä ja Albertin yllättävän kuoleman jälkeen vuodesta 1894 alkaen vastuu siirtyi hänelle. Hän oli toimitusjohtajana J. W. Snellman G:sonin perheyhtiössä ja Kemin Puutavarayhtiössä vuoden 1918 loppuun saakka. Hänen kaudellaan tervan kysyntä lähti nopeaan laskuun. Liiketoiminnat jatkuivat puutavarateollisuuden ja merenkulun merkeissä. Tuontipuolella Snellman-yhtiöt keskittyivät paljolti suolan ja viljan tuontiin ja myyntiin. Talous pysyi vankana.

Albert Oskar Snellman pyrki valtiopäivämiehenä (1877–1891) edistämään Oulun ja Pohjois-Pohjanmaan asioita. Hän pyrki saamaan Ouluun muun muassa täydellisen

suomenkielisen lyseon sekä rautatien Kajaaniin ja Tornioon. Myös Karl August Snellman toimi valtiopäivämiehenä. Hänen sosiaalista persoonallisuuttaan kuvaa se, että hän siirsi valtiopäivämiehelle vuosilta 1904–1905 tulleet palkkiot Oulun kaupungille. Varat piti antaa ”sellaiseen tarkoitukseen, joka toisi mahdollisimman paljon iloa mahdollisimman monelle Oulun asukkaalle”. Tältä pohjalta Oulun tuomiokirkon tornikellot saivat valaistuksen.

Ansiostaan sekä Albert Oskar että Karl August Snellman saivat kauppaneuvoksen arvon. Molemmat olivat Oulun kaupunginhallinnon aktivisteja. Albert Oskar Snellman oli Oulun kaupunginvaltuustossa 1874–1894 toimien kaksi jaksoa sen puheenjohtajana. Monet muut olivat ne tahot, jotka sekä valtiollisella että paikallisella tasolla käyttivät hyväksi Snellman-veljesten asiantuntemusta sekä auliutta antaa aikaa yhteisille asioille. Oulun kaupungissa Albert Oskar Snellmanin elämäntyö nähtiin niin merkittäväksi, että hänen nimensä tuli pysyvästi liittää kaupungin kuvaan. Kaupunginvaltuusto päätti v. 1907 nimetä silloisen Tehtaankadun (Tehdaskadun) Albertinkaduksi. Teko on kunnianosoitus koko Snellman-suvulle, sijaitsehan Snellmanien omistuksessa 142 vuotta ollut upea asuintalo Albertinkadun ja Kirkkokadun kulmassa.

Snellman-suvun yhteiskunnallinen ja talouselämään liittyvä aktiivisuus näkyy historiankirjoissa pääasiassa, kuten tavallista, vain sen miespuolisten edustajien henkilöhistoriassa. Naiset jäävät aviopuolisoiden nimien taakse. Kuitenkin he ovat epäilemättä sielläkin olleet huomattavia vaikuttajia. Karl August Snellmanin sisarista Johanna oli oikeuspormestari J. F. Gummeruksen puoliso, Maria kauppaneuvos Hemming Åströmin puoliso, Emilia sisarensa lesken oikeuspormestari J. F. Gummeruksen puoliso ja tämän kuoleman jälkeen seurasi avioliitto laamanni A. J. Rudbäckin kanssa. Kaikki rouvat olivat voimakkaasti mukana oululaisissa hyväntekeväisyysjärjestöissä (Rouvasväen yhdistys, De gamlas hem, Diakonissakoti ym.). Sofia Karolina (Lina) omisti koko elämänsä laupeuden työhön, sillä hänestä tuli diakonissa. Ura johti Helsingin Diakonissalaitoksen johtajattareksi v. 1883. Johtajatarura kesti 41 vuotta eli Lina Snellmanin kuolemaan saakka. Hän oli ilmeisen armoitettu johtajatyypiksi, josta heijastui arvovaltaa ja tahdonvoimaa. Hänen työnsä diakonissalaitosten ja diakonissojen työn kehittämisessä on ollut valtava. Hannu Mustakallio katsoo Oulun Diakonissakodin historiassa, että Lina Snellman on ”kiistatta merkittävin suomalainen diakonissa kautta aikojen”.

Karl August Snellmanin veljet Johan Georg ja Henrik Wilhelm toimivat suvun perinteisillä aloilla kauppiaina ja merenkulkijoina. Gustaf Ferdinand suoritti elämäntyönsä Rovaniemen piirilääkärinä. Lisäksi hän oli sisarussarjan kolmas edustaja valtiopäivillä.

Kaiken kaikkiaan Johan Wilhelm Snellmanin lasten menestysurat 1800-luvun loppuun ja 1900-luvun alun suomalaisessa yhteiskunnassa ovat toimintojen laajuuden ja

monipuolisuuden sekä menestyksen suhteen lähes vertaansa vailla. Vertaansa vailla on sekin, että 1800-luvun loppupuoliskon tilanteessa, kulkutautien kukoistusaikana, perheen kaikki lapset selviytyivät. Tuohon aikaan Suomessa joka viides lapsi kuoli ensimmäisellä ikävuodella normaalivuosina. Kulkutautivuosina joillakin paikkakunnilla jopa joka toinen lapsi menehtyi. Riisitaudin sairasti 70–80 % lapsista.

Karl August Snellmanin ja Alma Maria Snellmanin (o.s. Antman) vanhimmasta pojasta August Wilhelmistä tuli toimitusjohtaja ja konsuli. Tytär Signe avioitui serkkunsa filosofian tohtori, professori h.c. Walter J. Snellmanin kanssa, joka toimi Oulussa latinan opettajana. Häntä saadaan kiittää siitä, että Johannes Snellmannin latinankielinen väitöskirja *De urbe Uloa* vuodelta 1737 on suomennettu. Tytär Mary Johanna meni avioon majuri, tilanomistaja Gustaf Schaumanin kanssa. Perheen nuorin poika Eiler kuoli 26-vuotiaana 1913, ja kuten myöhemmin esitetään, nuorimman lapsen varhainen kuolema lienee merkittävänä taustatekijänä Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiön syntyhistoriassa.

Walter ja Signe Snellmanin poika Kaj Snellman (1909–1979) tuli ylioppilaaksi Oulun lyseosta v. 1930, minkä jälkeen hän siirtyi Helsinkiin. Hän toimi Ruotsalaisen kansanpuolueen Helsingin piirin toiminnanjohtajana 1937–1972 ja sai ansioistaan kanslianeuvoksen arvonimen. Kaj Snellmanin työ Snellmanien historian nykyläajuisessa säilymisessä on ratkaiseva. Hän oli väsymätön sukunsa ja Oulun historian tutkija ja arvostettu tuntija. Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiön uudemman kehityksen vaiheessa hän oli tärkeä harmaa eminenssi, joka ääneen sanoen tai pelkällä persoonallaan ohjaili toimia säätiön talouden ja toimintojen hyväksi.

Kuva 4. K. A. Snellmanin lähisukua. Johan Wilhelm Snellman ja hänen puolisonsa Jeanette o.s. Enbom (ylhällä) ja Albert Oskar Snellman ja puoliso Rosina (Rösli) o.s. Bernard. (Pohjois-Pohjanmaan museon kokoelmat)

Kuva 5. Snellman-suvun perhehaudan vaikuttavia muistomerkkejä Oulun hautausmaalla. (Kuva Marja Väyrynen)

Kuva 6. Snellmantalo Albertinkadun ja Kirkkokadun kulmassa nykyasussaan. (Kuva Marja Väyrynen)

Elämää Snellmanien sukutalossa

Kirkkokadun ja Albertinkadun kulmassa osoitteessa Kirkkokatu 24 oleva Snellmanien talo (kuva 6) kertoo keskeistä Oulun historiaa, mutta aivan erityisesti se on sitä Snellmanin perheen osalta. Talon vanhimmat osat ovat 1700-luvun lopulta. Talo oli alun perin lähempänä Torikatua. Se on läpikäynyt lukuisia laajennuksia, ja sitä on pidetty hyvässä kunnossa alkuperäisiä ratkaisuja kunnioittaen. Talossa lausuttiin myös Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiön perustamiseen johtaneet sanat. Talolla on ollut seuraavat tunnetut omistajat/käyttäjät:

1. Lääninkamreeri, säveltäjä Eric Tulindberg 1796–1810.
2. Rahastonhoitaja Herman Enbom (Tulindbergin vävy) 1810–1844.
3. J. W. Snellman G:son (Herman Enbomin vävy), perheyhtiö 1844–1921. Talossa asuivat J. W. Snellman perheineen, Albert Snellman perheineen ja K. A. Snellman perheineen. Lisäksi rakennuksessa oli J. W. Snellman G:sonin toimisto- ja liiketiloja.
4. Omistus 1921–1938: K. A. ja Alma Snellmanin perikunta. 1921–1927 talossa asui FT Walter J. Snellman ja puolisonsa Signe Snellman sekä lapset Kaj ja Sylvia (myöhemmin Wirén). Vuokrattu metsähallituksen piirikonttorille v. 1927–1938.
5. Myytiin Suomen valtiolle (1000 000 mk) 1938 (myyjinä Signe ja August Snellman, muut sisarusudet lunastettu tai korvattu muilla rakennuksilla tai tonttijärjestelyillä). Rakennuksen eteläpäässä oli Ab Uleå Oy/Oulu Oy:n toimistotiloja. Ne lunastettiin valtiolle vasta 1980-luvun lopulla.
6. Nykytilanne: talon haltija Senaatti-kiinteistöt, käyttäjä Pohjois-Suomen työsuojelupiiri, Virastotalo Albertinkatu 8.

Snellmantalon tilat ovat tarjonneet asunnon samanaikaisesti yhdelle tai useammalle suvun perheelle. Niinpä Herman Enbomin perheeseen kuuluivat vaimo Christina Tulindberg ja lapset Margareta Sophia, sittemmin Chydenius; Erik Oskar, Albert, Jeanette, sittemmin Snellman (J. W. Snellmanin puoliso); Ferdinand, Flora, sittemmin Snellman; Maria, sittemmin Snellman ja Otto. On siis nähtävissä, että Snellmanien nimi liittyi vahvasti sukutaloon jo tässä vaiheessa. Snellmanien varallisuuden luojana pioneerityön tehnyt J. W. Snellman toimi myöhemmin pitkään talon isäntänä. Taloon kuului myös omavaraistalouteen liittyen karjatilat ja talli hevosineen ja vetopeleineen. Snellmanien ja Tulindbergien 142 vuotta kestäneen talonpidon aikana talo työllisti useita apuhenkilöitä ajurista kylmäkköön ja siivoojiin. Talo oli myös monien

kulttuuritapahtumien tyyssija. Kamariorkesterien ensiesiintymiset liittyvät Eric Tu-
lindbergin aikaan ja lienevät ensimmäisiä Suomessa.

Snellmanien talo oli eräs Oulun liike-elämän keskuksista. Väentuvassa yöpyivät
tervaa kaupanneet talonpojat ja saivat konttorissa tuotteistaan sovitun hinnan. Pitkä
talo (15 ikkunaa Kirkkokadun puoleisella sivulla!) oli ennen kaikkea suvun ja per-
heen käytössä. Albert Snellman perheineen asui Kirkkokadun talossa vuodesta 1881
kuolemaansa eli vuoteen 1894 saakka.

Karl August Snellman oli syntynyt Snellmantalossa. Hän ja Alma Snellman eli-
vät siinä vuodesta 1895 kuolemaansa saakka. Alma Maria Snellman oli oululaisen
kauppiaan Simon Wilhelm Antmanin ja tämän puolison Sofia Mathlinin tytär. Ant-
manien asuintalo sijaitsi Snellmanien tontin vieressä. Itse asiassa Karl August Snell-
man ja Alma Maria Antman olivat lapsuuden leikkitovereita. Voidaan sanoa, että
kiintymys ja rakkaus heidän välillään näyttävät lähes myötäsyntyisiltä. Alma Maria
tunsi viehtymystä musiikkiin ja oli harras kirkkouskovainen. Antmanit kuuluivat
Zacharias Topeliuksen perheystäviin ja perheet vierailivat toistensa luona. Niinpä
Alma Maria asui Topeliusten kodissa opiskellessaan Helsingissä musiikkia. Opiske-
lunsa aikana hän v. 1870 osallistui Helsingin Ylioppilastalon juhlallisiin vihkiäisiin.
Vastaavasti Zacharias Topelius oli Antmanien vieraana osallistuessaan v. 1886 Ou-
luun valmistuneen rautatien vihkiäisjuhlallisuuksiin. Ehkäpä jotain suuren lasten ys-
tävän, satusetä Topeliuksen vaikutusta oli mukana Alma Antmanin kehityskaassa
sosiaalisesti herkäksi persoonaksi. Karl August Snellman johti veljensä Albertin kuo-
leman jälkeen sekä Kemin Puutavara Oy:n että J. W. Snellman G:son -yhtiöt menes-
tykseen. Hän oli taitava ja herkkävaistoinen liikemies. Mutta hän oli myös kansan-
omainen, sosiaalisen vastuunsa tunteva henkilö, jota lähellä oli erityisesti lasten ase-
ma.

Kun Alma Maria Antman ja Karl August Snellman avioituivat 28.1.1875, ulko-
puolinen tarkkailija saattoi odottaa sopusuhtaista avioliittoa. Tarkkailija ei pettynyt
muidenkaan odotusten suhteen. Aviopari oli hyväsydäminen ja edisti monin tavoin
köyhien ihmisten ja köyhien lasten asemaa. Snellmantalon pihalla jaettiin joulun ai-
kaan ja pulavuosina suuria määriä uunilämpöisiä leipiä vähäosaisille. 1860-luvun
suurina katovuosina sadat nälkää näkevät ihmiset saivat päivittäin lämpimän keitto-
aterian Snellmanien talon pihalla. Ystävällisesti hymyilevä Snellmanin setä puhutti
lapsia aamukävelyllään jokaisena viikon päivänä ja jakoi heille tuon ajan harvinaisia
herkkuja Fazerin parhaita karamelleja — hammaspeikkoja ei vielä osattu pelätä, ei
myöskään hammaslääkäreitä, sillä heitä ei ollut. Kerrotaan, että Karl August Snell-
man opetti lapsille aamuretkillään myös hyviä tapoja. Kun firmojen talous meni hy-
vin, Snellmanit ja heidän lähisukulaisensa Åströmit tukivat myös oululaisia hyvänte-
keväisyysjärjestöjä. Tuen piirissä olivat muun muassa De gamlas hem, Rouvasväen
yhdistys sekä Diakonissakoti. Snellmanien hyvä tahto, sosiaalisen myötäelämisen
kyky, sekä vastuuntunto ja -kanto johtivat myös Stiftelsen Alma och K. A. Snellman
Säätiön perustamiseen.

Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiön synty

Snellmanien nuorin lapsi, v. 1887 syntynyt Eiler Albert, sairastui keuhkokuumeeseen (tuberkuloosi?) ja menehtyi siihen 26-vuotiaana v. 1913. Nuorimmaisen varhainen poismeno kosketti luonnollisesti koko perhettä. Erityisesti äiti koki asian tuskallisena. Sunnuntaisin Snellmanien talolta lähti ajurinkyyti ensiksi kirkkoon ja jumalanpalveluksen jälkeen kirkkomaalle sukuhaudoille ja hiljaiseen hetkeen Eiler-pojan viimeisellä leposijalla. K. A. ja Alma Snellman varmaan purkivat tuntoja keskinäisillä keskusteluillaan. Elämä jatkui surutyön merkeissä ja kypsyi tuleviin ratkaisuihin. Vuonna 1914 Svenska realläroverket för gossar och flickor i Uleåborg sai lahjoituksena Eiler Snellmanin stipendiraaston (n. 21 000 mk, n. 67 000 euroa).

Alma ja K. A. Snellmanin terveys vuosien varrella oli säilynyt ilmeisen hyvänä. Kuitenkin 70 vuoden ikäpaalu muodostui molemmille kohtalokkaaksi. Maailmansodan ja kansalaissodan pyörteissä Alma ja K. A. Snellman olivat luopuneet perinteisistä terveysmatkoista Keski-Eurooppaan. Lomia vietettiin Mary-tyttären ja tämän puolison Gustaf Schaumanin Saustilan tilalla Sauvossa. Varsinais-Suomen matka muodostui Alma Snellmanin kohtaloksi. Hän sairastui Naantalissa kesällä 1919. Taudin oireista ei ole tietoa, mutta tila heikkeni muutamassa päivässä ja elämän liekki sammui 27.7.1919. Hautajaiset Oulussa Snellmantalossa olivat suur tapahtuma. 17-vuotias pitojen emäntä Sylvia Snellman ja uskotut palkolliset järjestivät vainajalle mieleenpainuvan hyvästijätön. Tapahtumapaikkoina olivat sekä Snellmanien talo että perheen huvila Hannala.

Karl August Snellman täytti 70 vuotta syksyllä 1919. Tähän ikävaiheeseen liittyi kauppaneuvoksen kunnan selvästi nähty heikentyminen. Kaj Snellman sanoo asian näkyvän myös Magnus Enckelin maalaamasta muotokuvasta. Potilaan tila vaikeutui vuoden 1920 aikana. Häntä hoitaneet lääkärit Seth Granberg ja Gabriel Borg totesivat vaivojen johtuvan eturauhasesta ja suosittelivat leikkausta. Huonon kunnan vuoksi potilasta ei voitu siirtää hoidettavaksi Helsinkiin. Tällöin päädyttiin siihen, että operaatio tehdään Snellmanin kotona Kirkkokatu 24:ssä. Paikalle kutsuttiin professori, Helsingin kirurgisen sairaalan ylilääkäri Ali Krogius. Hän oli erityisesti perehtynyt virtsaelinkirurgiaan ja julkaissut jo vuonna 1898 kirjan ”Urinvägarnas kirurgiska sjukdomar” (Virtsateiden kirurgisista sairauksista). Leikkausvälineet ja tarvikkeet saatiin kunnallissairaalasta. Joulukuun lopulla 1920 tehdyssä leikkauksessa todettiin, että se tapahtui liian myöhään. Kauppaneuvos Karl August Snellman menehtyi nope-

asti edenneeseen sairauteensa 31.12.1920. Itse asiassa kuolema tapahtui samassa sukutalon huoneessa, jossa Karl August oli syntynyt runsaat 71 vuotta aikaisemmin.

Ennen operaatiota Karl August Snellman oli kutsunut perillisensä sairashuoneeseen. Ei liene tiedossa, mistä kaikesta keskusteltiin, mutta potilaalla oli tärkeä toivomus. Kauppaneuvos toivoi, että perilliset luovuttaisivat nuorena kuolleen *Eilerin osuuden pesästä Oulun ja Pohjois-Suomen köyhien lasten hyväksi*. Eilerin osuuden arvioitiin olevan noin 5 miljoonaa markkaa. Kyseinen suurlahjoitus nuorimman pojan muistoksi perustui varmaan myös puolison tuntemiin ja ilmaisemiin mielipiteisiin. Kuolinvuoteellaan Karl August Snellman muisti pienemmillä rahalahjoituksilla lukuisia hädänalaisia ihmisiä sekä yhteisöjä. Kaj Snellmanin kertoman mukaan näihinkin tarkoituksiin hänen isoisänsä käytti 8000 mk. Kauppaneuvos Karl August Snellmanin hautajaisissa oli koko Oulu mukana. Hän oli työllistäjänä ja yhteiskunnallisena vaikuttajana suurmies, mutta kansan kiitollisuus perustui erityisesti hänen ja hänen puolisonsa sosiaaliseen mielenlaatuun.

K. A. ja Alma Snellmanin perilliset halusivat toteuttaa kirjaimellisesti edellä mainitun kuolinvuoteella ilmaistun tahdon Eilerin perintöosuuden antamisesta Oulun ja Pohjois-Suomen köyhien lasten hyväksi. Viiden miljoonan markan määräsasta Karl August Snellmanin perintöä lahjoitettiin Diakonissakodille ja eräille muille yhteisöille kaksi miljoonaa markkaa (taulukko 1). Loput eli kolme miljoonaa osoitettiin Alma ja Karl August Snellmanin nimeä kantavalle säätiölle. 21.2.1921 perustetun Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiön tuli rakentaa Ouluun pitkäaikaissairauksia sairastavien tai niiden uhassa olevien lasten hoitolaitos ja ylläpitää sitä. Säätiön peruskirjan ovat allekirjoittaneet August ja Lucy Snellman, Walter ja Signe Snellman (o.s. Snellman) sekä Gustaf ja Mary Schauman (o.s. Snellman).

Lahjakirjassa todetaan, että perustettavan laitoksen tulee toimia tuberkuloosin ja muiden kroonisten tautien leviämisen vastustamiseksi lasten keskuudessa. Sen tuli tarjota maksutonta hoitoa sekä terveellistä oleskelua heikoille, huonosti ravituille sekä risatautisille (eräs tuberkuloosin muoto lapsilla). Parantolan tuli olla laitos, jossa "hoidokkaat" saavat nauttia tarkoituksenmukaista henkistä ja ruumiillista huoltoa, niin että he hyvällä, ravitsevalla ruoalla sekä sopivalla toiminnalla, kuten veisto-, käsityö- ja puutarhatöillä ym. voivat voimistua ja toipua ja myöskin kouluopetuksen sekä kasvatuksen avulla saavuttaa tarpeellisia alkeistietoja.

Hoitokoti suunniteltiin selväpiirteisesti laitokseksi, jonka perustoimintalinja olisi sairauksien ehkäisy. Tätä kuvaa se, että laitoksen nimi ruotsiksi oli Snellmans preventorium (*preventiv* = estävä, suojeleva, taudin puhkeamista estävä). Suomenkielisenä nimenä käytettiin termiä Snellmanin parantola tai lastenparantola. 1970-luvulla vakiintunut nimi Snellmankoti sopii hyvin edellä mainittuun toiminta-ajatukseen.

Kohdeyksikkö	Rahamä: rä (mk)
1. Lastenparantola	3 000.000
2. De gamlas hem	450.000
3. Diakonissakoti	350.000
4. Pauvres Honteux ("kainot köyhät"-rahasto) eläkkeitä 6 henkilölle	250.000
5. Svenska gården i Uleåborg	200.000
6. Palvelijatarkoti	100.000
7. Kauppakoulu	50.000
8. Teollisuuskoulu	50.000
9. Epileptikkojen koti	50.000
10. Raajarikkoisten koti	50.000
11. Hannalan ylläpitoon	25.000
12. Pelastusarmeija (slummityö)	25.000
13. Oulun kansakoulut (karamellisedän muistorahasto joulutarjoiluun ja stipendeihin)	50.000
14. Tuberkuloosin vastustamisyhdistys	100.000
15. Siunauskappelirahasto	75.000
16. Nuorten ystävät	75.000
17. Suomussalmen kunta (köyhien oppilaiden vaatteisiin), Rouvasväen yhdistys, Jaakko Hekanaholle pitkäaikaisesta palvelusta	(pienempiä summia)
18. Diakonissakoti	Hannalan huvila (rahallista arvoa ei ilmoitettu)

Taulukko 1. Alma ja K. A. Snellmanin perikunnan tekemät lahjoitukset vuonna 1921.

Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiön johto ryhtyi rivakasti lastenparantolan suunnitteluun. Laitokseen suunniteltiin 30 hoitopaikkaa. Viisi sairaansijaa varattiin maksaville varakkaammista perheistä tuleville lapsille. Loput 25 paikkaa olivat ilmaisia. Ilmaispaikkoja voitiin myös lisätä maksavien kiintiöstä, mikäli potilastarjonta teki sen mahdolliseksi. Alkuun osastolle otettavien ikäraja määrättiin 7–15 vuoteen, mutta se muutettiin pian sairauksien ehkäisyperiaatteen vuoksi 2–7 vuoteen. Tämä luonnollisesti muutti suunnitellun askartelu-, opetus- ja kasvatusohjelman. Hoitoajan pituus määriteltiin tapauskohtaisesti lääkärin lausuntoon perustuvaksi.

Säätiön ensimmäiseen hallitukseen kuuluivat lahjoittajien valitsemina rouvat Mila Bergdahl ja Hanna Hieta, tuomiorovasti J. A. Mannermaa, lääkärit S. A. Granberg ja G. Borg. Oulun kaupunginvaltuuston valitsemina hallituksessa olivat pankinjohtaja V. A. Vataja ja toimitusjohtaja V. Lehtovaara. Puheenjohtajaksi valittiin S. A. Granberg, joka toimi myös rahastonhoitajana. Jonkun vuoden kuluttua

puheenjohtajuus siirtyi G. Borgille. Sihteerinä oli tohtori Walter Snellman ja hänen muutettuaan paikkakunnalta toimitsija Bertil Snellman ja hänenkin muutettuaan muualle v. 1933 hovioikeuden auskultantti Hannu Mannermaa. Ikänsä takia vapautusta pyytäneen Mila Bergdahlin tilalle tuli myöhemmin rouva Mary Carlstedt. Edelleen paikkakunnalta muuttaneen Lehtovaaran tilalle valtuusto valitsi pankinjohtaja V. K. Simeliuksen. Hänen kuoltuaan hallitukseen tuli eräs Oulun suurvaikuttajista Otto Karhi.

On syytä todeta, että hallitus on säätiön koko toiminnan ajan valittu siten, että kaupunginvaltuusto nimittää toimikaudekseen siihen kaksi edustajaa. Loput edustavat peruspääoman lahjoittajia. Menetelmä on osoittautunut hyvin toimivaksi, mikä heijastui jo ensimmäisen hallituksen ja Oulun kaupungin suhteissa.

Säätiön toiminta

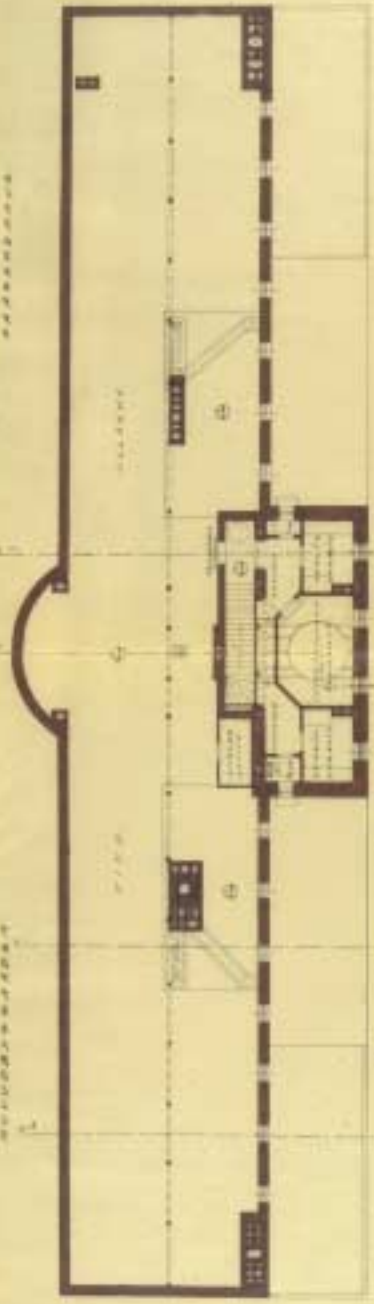
Alkuvuodet

Stiftelsen Alma och K. A. Snellmanin Säätiön hallitus otti ensi toimekseen maa-alueen hakemisen tulevalle preventoriumille. Nokelan kankaalta löytyi sopiva männikköinen hyväpohjainen alue, joka sopi laitoksen toiminta-ajatukseen erittäin hyvin. Oulun hallintoelimille osoitettu hakemus johti nopeasti toivottuun lopputulokseen. Kaupunginvaltuusto luovutti kokouksessaan 21.2.1921 kyseisen alunperin noin 30 hehtaarin maa-alan Nokelasta säätiön käyttöön. Vuokra oli muodollinen 30 mk/vuosi ja vuokra-aika ulottui vuoteen 2016. Maa-alueelle oli tarkoitus rakentaa myös muita lastenhuoltoon liittyviä laitoksia, muun muassa Candelinin lastenkoti. Lastenparantolan valmistuessa säätiön hallinnassa oli 27 hehtaarin alue. Lisäksi kaupunki oli liittännyt siihen Kempeleenlahden rannalta Vaarankarin niemestä 1000 m² lasten uimaran-
taa varten. (Liite 1.)

Laitosrakennuksen (kuva 7) suunnittelu annettiin arkkitehti V. J. Sucksdorffille. Suunnittelussa kuultiin huippuasiantuntijoina Suomen ensimmäistä lastentautiopin professoria Wilhelm Pippingiä ja lääkintöhallituksen pääjohtajaa arkkiaatri Richard Sieversia. Rakentaminen kuitenkin lykkääntyi taloudellisista syistä peräti 11 vuotta. Vuonna 1921 lahjoitussumma, 3 000 000 mk, olisi riittänyt hyvin rakennuskustannuksiin, mutta seuraavina vuosina vaikea inflaatio söi varat riittämättömiksi. Rakentamiseen uskallettiin ryhtyä vasta v. 1932, jolloin rahaa oli käytössä 6 342 186 mk (noin 2 milj. €). Rakennusurakan sai helsinkiläinen Oy Constructor Ab. Rakentamiseen tuli käyttää mahdollisimman paljon oululaista työvoimaa, mikä kyseisenä ajankohtana lamakauden huomioon ottaen oli merkittävä asia Oulun työllisyydelle ja sen köyhille perheille, joiden auttaminen kuului säätiön perusprinsippeihin. Kaikkine maasto- ja tietöineen rakentaminen maksoi 2 900 000 mk. Sisustus, kalusteet ja irtaimisto maksoivat 300 000 mk. Näin ollen Snellmankoti saatiin säätiön varoilla hyvin pystyyn ja varoja jäi vielä laitoksen ylläpitoon. Tosin rakennusrahastoon oli alunperin budjetoitu vain noin 2 000 000 mk ja ylläpitorahastoon noin 4 370 000 mk, mutta sääntöjen mukaan rahastojen välillä voitiin tehdä hallituksen toimesta siirtoja. Vuoden 1935 alusta parantola oli valmis palvelemaan Oulun ja Pohjois-Suomen lapsia ja lapsiperheitä. Arkkitehtonisesti rakennus oli onnistunut ja vastasi suunnitellun toiminnan tarpeita.

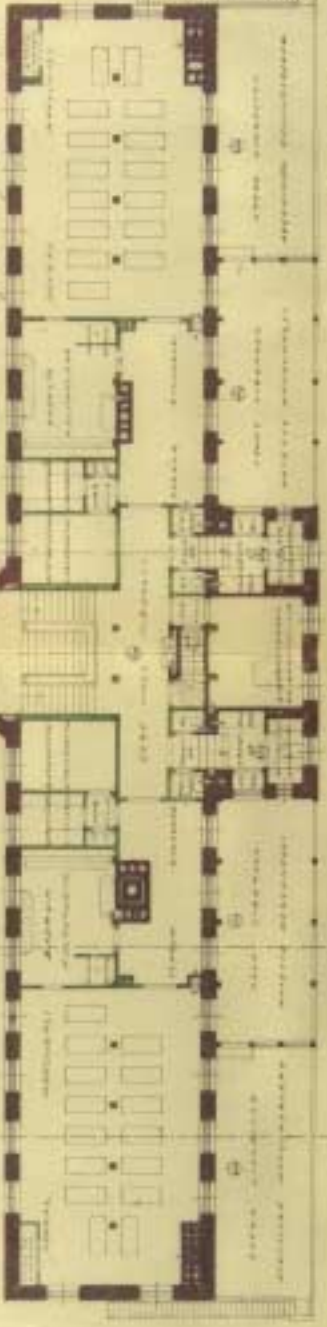
STIFTSELN ALMA SEN KASNELLMAN SAATIO.

PROJEKTIONEN I HÖJD LÄGBOG. SAMMENHÆNGENDE LAMPELIG OG
 HÆRDEBENK

PLAN AF 1. ETTAGE
 (Køkken, Værelse, Kontor, Kontor, etc.)
 L. S. 1870

PLAN AF 2. ETTAGE
 (Kontor, Kontor, Kontor, etc.)
 L. S. 1870

PLAN AF 2. ETTAGE
 (Kontor, Kontor, Kontor, etc.)
 L. S. 1870

Kuva 7. Arkkitehti V. J. Sucsdorfin suunnitteleman lastenparantolan alkuperäinen pohjapiirros (edellisellä sivulla) ja julkisivu yllä. Lattiapinta-alaa kolmikerroksisessa talossa on 1 460 m². (Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiön kokoelmat)

Snellmanin lastenparantola 1935–1939

Säätiön hallitus valitsi vuoden 1935 alussa parantolan henkilökunnan. Lääkäriksi valittiin Anna May Snellman o.s. Fonselius (1890–1948). Hän oli oikeusneuvosmies Hemming Wilhelm Snellmanin puoliso. May Snellman toimi valmistuttuaan yksityislääkärinä Oulussa. Hän työskenteli Oulun synnytyslaitoksen, lastenkodin ja -seimen ja kaatumatautisten kodin lääkärinä. Myös Mannerheimin Lastensuojeluliiton paikallisissa toiminnoissa May Snellman oli tärkeä alansa asiantuntija ja tekijä. Hänen voidaan katsoa olevan ensimmäinen oululainen lastenlääkäri. Laitoksen johtajattareksi tuli Maria Rudbäck ja vähän myöhemmin Greta Hedman. Lastentarhanopettajattareksi valittiin Benita Schauman. Lisäksi henkilökuntaan kuului yöhoitajatar ja kaksi lastenhoitajaa. Muihin toimintoihin palkattiin seitsemän henkilöä. Nimeltä mainittujen sukunimet kertovat, että snellmanilaiset perheet (Snellman, Schauman, Hedman) tunsivat tehtäviin sukukytken vetoa.

Ensimmäiset lapset otettiin parantolaan 11.2.1935. Kaikki 30 paikkaa täyttyivät huonossa terveydentilassa olevilla lapsilla parissa kuukaudessa. Vuoden puolivälissä ilmaisilla hoitopaikoilla oli 26 lasta ja maksupaikoilla 4, joten tässäkin suhteessa suunnitelma paikkajaosta näyttää sattuneen kohdalleen. Monet lapsista olivat saira-kotiin tullessaan todella heikossa kunnossa. Ensimmäisessä vuosikertomuksessa vuodelta 1935 kerrotaan, että yksikössä hoidettiin toimintavuonna 55 iältään 2–6-vuotiaasta lasta. Näistä oli vuoden aikana kotiutettu 25. ”Heidän terveydentilansa oli kotiin lähtiessä oivallinen”, todetaan kertomuksessa. Sairaalainfektiot pystyttiin estämään verraten hyvin kolmen viikon karanteenijärjestelmällä eristyshuoneissa. Kuitenkin järjestelmällä ei voitu estää sitä, että vierailijat toivat taloon v. 1935 Oulussa puhjenneen sikotautiepidemian. Lisäksi mainitaan jokunen hengitystieinfektio ja angiinatapaus. Talon hygienian hyvästä tasosta kertoo se, että ripulia esiintyi vain muutamalla lapsella. Mielenkiintoinen yksityiskohta on maininta stomatitis epidemica (virusperäinen suutulehdus) neljällä potilaalla. Löydettiinpä 2–6-vuotiailta potilailta kolmessa tapauksessa lapamatokin. Suurena uhkana oli kurkkumädän puhkeaminen yhdellä potilaalla, mutta taudin leviämisvaarasta vältyttiin siirtämällä lapsi nopeasti kunnallissairaalaan. Sairaskotiin oli hankittu valohoitolaitteisto. Vuosikertomuksessa mainitaan, että viiden laitteistolla hoidetun maitorupilapsen iho parani hyvin.

Potilaiden yhteinen ongelma sairaalaan tullessa oli aliravitsemus. Asia hoitui parantolan keittiön taidoilla nopeasti, sillä usein paino nousi 1 kg/viikko. Vuosikertomuksessa on koskettava kertomus 3-vuotiaasta aliravitusta tytöstä, joka ei sairaalaan

tullessa kävellyt, ei puhunut ja teki muutenkin ”epänormaalin” (kehitysvammaisen?) vaikutuksen. Tilan syyksi todettiin aineellisesti ja henkisesti kurjat kotiolot. Parantolan hoidossa tyttö toipui elimellisesti ja henkisesti yllättävänkin nopeasti: ”Vuoden lopulla hän oli yksi herttaisimmista hoidokeista, puhui hyvin, juoksi ja leikki kuten ikäisensä.” Kyseessä on nykyajankin tuntema laiminlyöty, heitteille jätetty lapsi, jonka taudinkuvan kehittyemisessä kuitenkin ilmeisesti vanhemmista riippumaton kurjuus ja köyhyys lienevät olleet mukana. Tapaus ei ollut ainoa laatuaan kyseisen ajan kohdan lapsilla. Tämän historiikin kirjoittaja ei voi välttyä toteamasta, että jo pelkästään edellä kuvatun 3-vuotiaan lapsen saama apu osoittaa, kuinka oikeaan osuva ja siunauksellinen oli Karl August ja Alma Snellmanin halu siirtää osa varallisuudestaan köyhien lasten auttamiseen.

Vuoden 1935 toimintakertomuksen allekirjoittaja Greta Hedman lopettaa tekstinsä toteamukseen: ”Voimme olla ensimmäisen toimintavuoden tuloksiin mitä hoidokkien ruumiilliseen ja henkiseen terveyteen tulee, täysin tyytyväisiä.” Toteamukseen on helppo yhtyä nyt lähes seitsemän vuosikymmentä myöhemmin.

30-paikkaisen preventoriumin, parantolan ensimmäinen tilinpäätös oli seuraava:

Menot, mk		Tulot, mk	
Palkat	766 545:50	Osingot ja korot	190 503:45
Lämpö ja valo	74 894:95	Pankkikorot	49 381:50
Ruoka	68 216:45	Kaupungin avustus	16 000:00
Lääkkeet ja hoitotarvikkeet	2 549:25	Potilasmaksut	5 312:00
Sekalaisia	27 386:70		
Kiinteistön ylläpito	2 482:50		
Yhteensä	252 075:35	Yhteensä	261 196:95
	(n. 81 000 euroa)		(n. 83 000 euroa)

Tilit osoittavat, että parantolan toiminta oli tarkkaan sovitettu tuloraameihin. Tilikauden ylijäämä oli 9 121:60 mk (n. 3 000 euroa). Kirjanpito osoittaa myös, että säätiön varat oli sijoitettu ilmeisen hyvin.

Snellmanin lastenparantolan vihkiäisjuhllaisuudet järjestettiin 7.7.1935. Vihkiäisjuhlaan kutsuttujen lista on säilynyt säätiön arkistoissa. Se sisältää noin 100 henkilöä, useat perheineen. Snellman-suku oli juhlassa läsnä runsaan 20 henkilön voimalla. Koska juhlaan kutsuttujen lista kuvaa sekin 1930-luvun Oulun henkilöhistoriaa, erityisesti Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiöön liittyvänä jonkinlaisena tuon ajan verkostoitumisilmiönä, on tämän historiikin loppuun liitetty luettelo kutsutuista henkilöistä siinä muodossa kuin ne on kutsulistaan kauniilla käsialalla merkitty (liite 2). Sanomalehti Kaleva on 8.7.1935 huomionnut vihkiäistapahtuman näyttävästi ja 9.7.1935 oli Hufvudstadsbladetissa laaja kuvilla varustettu parantolan esittely otsikolla ”Landets första preventorium”. Ohjelmasta mainittakoon, että asessori A. J.

Carlstedt oli ottanut vihkimispuheen teemaksi Matteuksen evankeliumin 18. luvun sanat: ”Joka ottaa luokseen yhden näistä pienimmistä, hän ottaa luokseen minut.” Säätiön hallituksen puheenjohtaja tohtori Gabriel Borg esitti laajan historiikin lastenparantolan suunnittelun ja rakentamisen eri vaiheista. Arkistoitu esitys on ollut suurena apuna tätä historiikkaa kirjoitettaessa. Lasten ohjelma- ja numeroiden lisäksi myös Snellman-suvun edustajat esiintyivät. Rouva Sylvia Wirén esitti yksinlaulua ja suvun puolesta kiitospuheen piti johtaja August Snellman. Ennen juhlatilaisuutta parantolan johtajatar ja neljä hoidossa olevaa lasta kävivät Oulun hautausmaalla kunniakäynnillä Karl August Snellmanin ja hänen puolisonsa Alma Snellmanin haudalla. Haudalle lasketun seppeleen nauhassa luki: ”Karamelliseta ja tätiä kiitollisuudella muistellen heidän lastenparantolansa.”

Toiminta parantolassa oli saatu hyvin käyntiin, ja se jatkui sekä hoidollisesti että taloudellisesti onnistuneena seuraavat neljä vuotta. Mutta vuoden 1939 lopulla alkanut ja viitisen vuotta kestänyt sotajakso muutti myös lastenparantolan kohtalon ja säätiön toiminnan uusille urille.

Snellmankoti sotasairaalana 1939–1945

Talvi- ja jatkosota keskeyttivät Snellmanin lastenparantolan hyvin alkaneen toiminnan. Tiloja tarvittiin sodassa haavoittuneiden ja vammautuneiden hoitoon. Oulussa toimi Sotasairaala 32. (32SotaS), jossa oli peräti 1400 (myöhemmin 1600, 2000) sairaansijaa. Ne olivat sijoitettuina Oulussa oleviin sairaaloihin, keskuskansakouluun, Pateniemen kansakouluun, diakonissakotiin, kuuromykkäin kouluun sekä Snellmankotiin. Snellmankodin yksikössä toimi 32SotaS:n osasto IV, jossain on merkintä osasto II. Yksikössä oli 100 hoitopaikkaa. Ne oli tarkoitettu kevyen kirurgian ja sisätautien käyttöön. Kellarikerrokseen tehtiin sirpalesuojat ja leikkaussali. 32SotaS:n päällikkölääkäri S. Nevanlinna kuvaa Snellmankotia sotasairaalana seuraavasti: ”Kaluksena lastensairaalan, samoin osana liinavaatevarastoa. Sängyt ja pääasiallinen osa liinavaatevarastoa on lääkintävarikko 3:n ja 32SotaS:n hankkimia teettämällä ja lahjoituksina. Röntgenkone, Siemensin Meganos (siirrettävä), on ostettu Puolustusvoimien avulla jääden 32SotaS:n omaisuutena varastoitavaksi sairaalan lopettaessa toimintansa.” Edelleen Nevanlinna kuvaa Snellmankotia: ”Rakennuksen kunto hyvä ja sopiva tarkoitukseensa. Vesi- ja viemärijohdot, lämmin vesi, kylpyhuoneet (hieman epämuokavat, tehty lapsia varten), hyvä sauna, WC:t ja keskuslämmityslaitteet. Rakennus on erityisen sopiva sisätautisille varsinkin toipilaille.” Ilmeisesti sotilaitkin ovat viihtyneet Snellmankodissa, samoin pieni henkilökunta (kuva 8). Henkilökunnassa oli lähetin tehtävissä myös suojeluskunnan poikaosaston jäseniä. Osasto IV:n, (II:n), lääkärinä toimi muun muassa Oulun tuleva kaupunginlääkäri Aimo Kannisto.

Talvisodan ja jatkosodan välisenä aikana lastenparantolan tiloissa toimi lähinnä varuskuntasairaala. Osasto luovutettiin 21.10.1942 saksalaisen Kriegslazarettin 3/677 käyttöön. Tästä jaksosta ei ole arkistotietoja.

Snellmankodin laajaa puistoaluetta käytettiin vuonna 1945 myös siirtoväen tilapäismajoittamiseen. Alueelle pystytettiin tähän tarkoitukseen lukuisia parakkeja. Molemmat edellä mainitut tilapäiset rakennusten ja siihen liittyvän maan käyttötarkoitukset ovat sopineet hyvin myös niiden linjausten piiriin, jotka syntyivät Alma ja K. A. Snellmanin elämäntyön, aatteiden ja toivomusten merkeissä. Sota-aikana Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiö oli arvokkaasti mukana isänmaan asialla.

Kuva 8. Haavoittuneita sotilaita ja henkilökuntaa Snellmankodin rappusilla. (Kuva lehtori Maija-Liisa Bäckströmin yksityiskokoelma)

Joulumerkkikoti 1945–1969

Vuosien 1939–45 sota-aika johti rankkaan inflaatioon. Sen seurauksena oli, ettei lastenparantolan toimintaa voitu jatkaa Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiön toimesta. Jatkotoimintaa suunniteltaessa säätiö tavallaan palasi lähtörutuunsa. Tuberkuloosi oli niin aikuisten kuin lasten keskuudessa tuhoisa kansantauti. Snellmanien suku oli ollut mukana tuberkuloosin vastustamistyössä jo ennen säätiön perus-

tamista, ja tuberkuloosi mainittiin säätiön perustamiskirjassa keskeisenä kroonisena tautina, jonka leviämistä lasten keskuudessa tulee lahjoitusvaroilla pyrkiä estämään. Näin ollen oli luonnollista, että ajatus joulumerkkikodin perustamiseksi Ouluun Snellmanin lastenparantolan tiloihin sai erittäin myönteisen vasteen. Vastasyntyneen lapsen eristäminen heti syntymän jälkeen tartunnanvaarallista tuberkuloosia sairastavasta äidistään/perheestään oli jo 1900-luvun alkupuolella todettu tehokkaaksi keinoksi estää lapsen sairastuminen ja kuolema. Tuberkuloosin Vastustamisyhdistys oli jo v. 1936 perustanut tätä työtä tekevän laitoksen Tampereelle ja nähnyt työn tehokkuuden. Näin ollen yhdistys päätti tarttua tilaisuuteen ja perustaa vastaavan yksikön Ouluun lastenparantolan tiloihin. Nimen Joulumerkkikoti nämä laitokset saivat siitä, että niiden toiminnan rahoitukseen saatiin merkittävä osuus myymällä jouluterveydyksiin liitettäviä joulumerkkejä.

Samalla kun juhlittiin 22.10.1945 Snellmanin parantolan 10-vuotista historiaa, kokoonnuttiin säätiön tiloihin myös uuden toiminnan aloittamisen merkeissä. Tilaisuutta kunnioittivat läsnäolollaan Oulun läänin maaherra ja Oulun hiippakunnan piispa sekä joukko muita oululaisia ja valtakunnallisia vaikuttajia erityisesti terveydenhuollon piiristä. Keskeisen puheen piti Suomen Tuberkuloosin Vastustamisyhdistyksen silloinen sihteeri ja asiamies, professori Severi Savonen. Sähkösanomalla tilaisuutta tervehti tuleva arkkiaatri, professori Arvo Ylppö. Juhlassa julkistettiin myös Ruotsista asian hyväksi saatu merkittävä lahjoitus.

40-paikkaisen joulumerkkikodin toiminta Snellman-säätiöltä vuokratuissa tiloissa käynnistyi ripeästi ja tehokkaasti. *Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiö päätti tukea joulumerkkikodin toimintaa vuosittain 4/5:lla parantolan ylläpitörahoituksesta.* Myös henkilökunnan asuintiloja rakennettiin lisää. Rakennuskustannuksista säätiö maksoi 1/3 ja Tuberkuloosin Vastustamisyhdistys 2/3. Vuosina 1945–64 laitoksessa oli hoidettu 1 589 lasta, joiden keskimääräinen laitoshoidon kesto oli noin seitsemän kuukautta. Eristäminen tartunnan lähteestä vähensi merkittävästi lasten tuberkuloosiin sairastumista. Laitoshoidossa olevat lapset olivat kuitenkin muita lapsia alttiimpia saamaan ripuli- ja eräitä muita tartuntatauteja. Perheestä ja erityisesti äidistä erottamisen vaikutusta lapsen psykososiaaliseen kehitykseen sekä aikuisiän ennusteeseen tutkitaan Oulun yliopiston psykiatrian klinikalla. ”Joulumerkkilapset” ovat menestyneet elämässään hyvin.. Terveystieteiden rutiininomaisessa informaatiossa ei ole ollut mainintoja ainakaan vakavista häiriöistä. Tosin jokunen yksittäinen hoitossa ollut lapsi on aikuistuttuaan halunnut tietoa myös tästä elämänvaiheestaan. Säätiön perusajatus, Pohjois-Suomen köyhien lasten auttaminen ehkäisemällä kroonisia sairauksia, toteutui hyvin Oulun joulumerkkikodissa ja ilmenee taulukosta 2: valtaosa lapsista tuli hoitoon köyhistä oloista Etelä-, Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalta sekä Lapista.

Tuberkuloosi-alue	Laipotilaita
Etelä-Pohjanmaa	5
Keski-Pohjanmaa	11
Pohjois-Pohjanmaa (Oulu 13)	60
Lappi	34
Yhteensä	110

Huoltajan ammatti	Määrä
Ammattityöläinen	27
Maanviljelijä	13
Pienviljelijä	6
Työmies	56
Virkailija	2
Opiskelija	1

Taulukko 2. Joulumerkkikodin hoitolasten jakaantuminen tuberkuloosipiireittäin ja huoltajan mukaan vuonna 1962.

1960-luvun lopulla Tuberkuloosin Vastustamisyhdistys joutui Joulumerkkikotien rahoituksen osalta vaikeuksiin. Kun tuberkuloosin ilmaantuvuus oli myös vakaassa laskussa, päädyttiin v. 1969 Oulun yksikön lopettamiseen.

Lastenosasto III 1966–1975

Lastentautien klinikka Oulun yliopistossa aloitti toimintansa Lääninsairaalan tiloissa v. 1964. Sairaansijojä oli 35. Lääninsairaalan puitteissa ei voitu käynnistää lastenpsykiatrisia sairaalapalveluja. Tällöin katseet kääntyivät Snellmankodin, tuolloin Joulumerkkikodin nimellä kulkevan yksikön käyttömahdollisuuksiin tähän tarkoitukseen. Professori Ole Wasz-Höckertin ja maaherra Niilo Ryhdän neuvottelutaidoilla saatiin hallinnolliset ongelmat ratkaistuksi. Joulumerkkikotiin perustettiin 1.6.1966 lastenosasto III. 25-päikkäisen osaston (15 lastenpsykiatrista ja 10 pitkäaikaissairasta somaattista/psykosomaattista potilasta) tilat vuokrattiin Snellman-säätiöltä ja Tuberkuloosin Vastustamisyhdistykseltä. Joulumerkkikodin lopettamisen jälkeen v. 1970 tilat vuokrattiin Mannerheimin Lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piirille, jolle tuli myös hallinnollinen vastuu yksiköstä. Lääninsairaala ja myöhemmin Oulun yliopistollinen keskussairaala ostivat toiminnan kokonaispalvelupaketin Mannerheimin Lastensuojeluliitolta. Lääketieteellisesti yksikkö toimi kiinteästi lastenklinikkaan nojautuvana. Vastaavana lastenpsykiatrina oli erikoislääkäri, myöhemmin dosentti ja apulaisprofessori Harriet Forsius. Johtavana psykologina oli Leila Seitamo. Varsinaisten lastenpsykiatristen potilaiden lisäksi yksikössä hoidettiin psykosomaattisia ja eräitä muita kroonisia sairauksia potevia lapsia ja nuoria. Avauspäivänä (kuva 9) tähdennettiin, että uusi yksikkö antaa mahdollisuuden lastenpsykiatristen tapausten ohella tehostaa muun muassa neurologisten potilaiden hoitoa. Mainitusta syystä ja kouluksellisista näkökohdista johtuen yksikössä palveli myös lastentauteihin erikoistuva

Kuva 9. Lääninsairaalan (myöhemmin OYKS) lastenosasto III:n avajaisten kunniavieraita ja isäntiä 11.6.1966 Snellmankodin, silloisen Joulumerkkikodin pihalla. Kuvassa vasemmalta lukien Snellman-säätiön puheenjohtaja hammaslääkäri Werner Hedman, opetusneuvos kansanedustaja Armas Leinonen, kansanedustaja Kauko Hjerpe, rouva Ingun Sandelin, merkonomi Rainer Sandelin, toinen kulkulaitosministeri Niilo Ryhtä ja professori Ole Wasz-Höckert. (Kuva Sanomalehti Kalevan kuvakokoelmat)

lääkäri. Konsultteina olivat yliopistosairaalan lastenlääkärit. Lastenklinikan ylilääkäri ja ylihoitaja osallistuivat viikoittain osasto III:lla pidettyyn neuvotteluun. Neljän ensimmäisen toimintavuoden aikana osasto III:ssa hoidettiin 1 193 lasta tai nuorta. Osastolla työskenteli 30 hengen suuruinen eri ammattiryhmistä koostuva henkilökunta. Tähän lukuun ei sisälly taloushenkilöstö. Jälkitutkimuksen mukaan 70 % lasten vanhemmista ilmoitti saaneensa osastolta hyvän avun.

Snellmankoti laajoi puistoalueineen ja uimarantoineen tarjosi kyseessä olevan potilasryhmän hoidolle erinomaisen ympäristön. Sekä potilaat että henkilökunta viihtyivät hyvin. Työ toi avun lukemattomille lastenpsykiatrisista, psykososiaalisista,

kroonisista somaattisista sairauksista ja muista ongelmista kärsiville lapsille ja nuorille sekä heidän perheilleen.

Kun Oulun yliopistollinen keskussairaalaliitto perustettiin ja suunnittelu- ja rakennusvuoroon tuli lastenkliniikka, oli selvää, että toiminnallisista ja taloudellisista syistä myös osasto III tuli sijoittaa keskussairaalan rakennuskompleksiin ja siinä lastenkliniikkaan. Snellmankodissa toimimisen loppuvuosiin kuului henkilökunnan osallistuminen uusien toimitilojen suunnitteluun. Muutto lastenklinikan tiloihin tapahtui elokuun alussa v. 1975. Lastenosasto III:n toiminta joulumerkkikodissa ja yhteistyö Mannerheimin Lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piirin kanssa oli sujunut hyvin. Snellman-säätiö päätti tehdä asiasta merkinnän hallituksensa pöytäkirjaan ja lähettää piirille kiitoskirjeen. Kaiken kaikkiaan oli toteutunut se, mitä Suomen sosiaalipediatriikan isä professori Viljo Rantasalo ennusti osaston avajaistilaisuudessa: ”Uskoisin, että Nokelan joulumerkkikoti tarjoaa uudelle osastolle ainutlaatuisen ympäristön sekä hoidon että yliopistollisen lastenpsykiatrian opetuksen kannalta.” Osaston toiminta oli myös Snellman-säätiön perustoiminta-ajatuksen mukaista. *Säätiö tuki osasto III:n toimintaa vuosittain 4/5:lla ylläpitörahoituksestaan.*

Suunnitelmia kuntoutuskeskuksesta

Kun OYKS:n lastentautien klinikan rakentamisen ja valmistumisen aikataulu oli tiedossa, ryhdyttiin Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiön piirissä hyvissä ajoin tutkimaan toiminnan tulevia linjoja. Lastenosasto III:sta saatujen hyvien kokemusten perusteella tutkittiin erityisesti lasten ja nuorten terveydenhuollossa Pohjois-Suomessa esiintyviä aukkoja ja kehittämistarpeita ja mahdollisuuksia hyödyntää niissä Snellmankodin rakennuksia puistoalueineen. Pohjois-Suomea palveleva lasten ja nuorten kuntoutuskoti nousi päällimmäiseksi tavoitteeksi. Asian merkeissä kokoonnuttiin toistuvasti kuunnellen eri asiantuntijoita ja julkista valtaa. Muun muassa sosiaalihalituksen pääjohtajaa Alli Lahtista kuultiin jo suunnitelmien alkuvaiheessa. Asiassa kuultiin myös Lohipadon erityiskoulua ja paikallisia kunnallisen ja lääninhallinnon edustajia. Oulun kaupungin puolesta yhdysmiehenä toimi apulaiskaupunginjohtaja Eljas Mikkonen. Keskeinen kokous pidettiin 29.11.1973. Osanottajina olivat osastopäällikkö Antti-Veikko Perheentupa sosiaali- ja terveysministeriöstä, toiminnanjohtaja Reino Nieminen Mannerheimin Lastensuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiristä, professori Kauko Kouvalainen ja lastenpsykiatrian vastaava erikoislääkäri, sittemmin apulaisprofessori Harriet Forsius OYKS:n lastenkliniikasta, sekä hammaslääkäri Werner Hedman, merkonomi Rainer Sandelin ja professori Ole Wasz-Höckert Snellman-säätiöstä. Kauko Kouvalainen esitti aikaisempiin tapaamisiin liittyvän puitesuunnitelman. Siinä katsottiin, että Oulun, Pohjois-Pohjanmaan ja määräosin koko Pohjois-

Suomen tarpeita palvelemaan tarvittaisiin kroonisesti sairaiden ja oireilevien lasten ja nuorten kuntoutuskoti. Arvion mukaan tarvittaisiin 24 potilaspaiikkaa ja 5 vanhempien majoitushuonetta. Yksikön toiminta-ajatus oli, että sen tuli antaa Oululle ja lähiympäristölle tarpeen osoittamia lasten ja nuorten kuntoutuspalveluja, mutta ennen kaikkea sen tuli antaa koulutusta ja konsultaatiopalveluita Pohjois-Suomen lasten sairaalayksiköille ja terveyskeskuksille sekä koordinoita alan toimintoja. Tärkeä toimintamuoto olisi yksilöllisten kuntoutussuunnitelmien teko. Toiminnan piiriin kuuluisivat kaikki fyysikaalista ja/tai psykososiaalista pitkäaikaista kuntoutusta tarvitsevat lapset ja nuoret. Tällaisina ryhminä merkittiin muistioihin seuraavat kroonisesti sairaat lapset ja nuoret: psyykkisesti ja sosiaalisesti ongelmaiset, liikuntavammaiset; CP-oireyhtymää, epilepsiaa tai diabetesta sairastavat, aisti- ja keuhkovammaiset sekä ne, joilla on vaikeita synnynnäisiä anomaliaita tai tapaturmien jälkitiloja.

Lasten ja nuorten kuntoutuksen kehittämisen tarve nähtiin ajankohtaiseksi ja Stiftelsen Alma och K. A. Snellmanin Säätiön toimintalinjoihin erittäin hyvin sopivaksi. Suunnitelmia ryhdyttiin viemään eteenpäin. Niinpä säätiö teetätti alustavan suunnitelman kuntoutusyksikön toimitiloista ja Snellmankotiin tehtävistä rakenteellisista muutoksista. Oulun yliopistollinen keskussairaala asetti puolestaan toimikunnan selvittämään osuuttaan suunnitellussa kuntoutusyksikössä. Toimikunnan puheenjohtajana oli lastenklinikan ylilääkäri professori Kauko Kouvalainen ja jäsenenä muun muassa kansanedustaja Vappu Säilynoja ja Oulun tuleva sosiaali- ja terveystoimen toimialajohtaja Pekka Moilanen. Tekemässään selvitystyössä OYKS:n toimikunta asettui kannattamaan tehtyä suunnitelmaa. Suunnitellun lasten kuntoutuskodin kannalta keskeinen neuvottelu pidettiin 23.1.1975. Silloin suunnitelmasta neuvoteltiin valtiovarainministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä sosiaalihuollon edustajien kanssa (hallitusneuvos, osastopäällikkö Virkkunen ja esittelijä Kotila STM:stä, esittelijä Tuhkanen VM:stä, osastopäällikkö Perheentupa ja tarkastaja Viljamaa SH:sta). Säätiötä edustivat puheenjohtaja Werner Hedman ja sihteeri Hans Åkerblom. Asiantuntijana oli Oulun lastenklinikan esimies Kauko Kouvalainen. Neuvottelu päättyi siihen, että osastopäällikkö Virkkunen pyysi säätiötä tekemään virallisen tarjouksen Snellmankodin myynnistä valtiolle käytettäväksi suunnitellun kuntoutuskodin toimintoihin. Säätiö pyysi insinööri-toimisto Erkki Seppäselältä arvion Snellmankodin myyntiarvosta. Toimisto päätyi rakennusten osalta 1 365 000 markan arviohintaan. Maa-alan vuokraoikeus ei kuulunut arvioon. Säätiön hallitus esitti valtiolle 4.2.1975 tarjouksen Snellmankodista päätyen kaikkiaan 1 700 000 markan hintaan. Tarkoitus oli, että kauppahinta saataisiin valtion lisätalousarvioon lasten kuntoutuskodin perustamiseksi. Asia kuitenkin pitkittyi ja mutkistui.

Oulun kaupunki oli jo v. 1962 esittänyt säätiölle, että se suostuisi pienentämään sen käyttöön tarkoitettua maa-alueen noin viideksi hehtaariksi rakennusten ympärillä. Vuoden 1921 kauppakirjassa oli merkintä, että mikäli säätiön toimintaperiaate muut-

tuu, sen oikeus vuokra-alaan loppuu tai tulee uudelleen harkintaan. Kun Oulun kaupunki tunsikin kiinnostusta myös kiinteistöihin, säätiön hallitus päätyi neuvottelemaan kaupasta kaupungin kanssa. Kaupasta päätettiin heinäkuussa 1975, ja kaupunginvaltuusto päätti siitä kokouksessaan 11.8.1975. Kauppahinnaksi tuli 1 350 000 mk. Kiinteistön käytöstä kauppakirjassa todetaan seuraavaa: ”Kaupunki pyrkii ensisijaisesti siihen, että luovutettuihin rakennuksiin sijoitetaan valtion suunnittelema ja sen hallinnassa oleva kroonisia sairauksia potevien lasten kuntoutuskoti, jolle varataan sen tarpeet tyydyttävä riittävän suuri tonttialue.”

Vaikka kiinteistö siirtyi Oulun kaupungin omistukseen, säätiö jatkoi valtiovallan kanssa neuvotteluja kuntoutuskodin saamiseksi Ouluun. Säätiön sihteeri apulaisprofessori Hans Åkerblom teki sosiaalihoitaja Elli-Maija Hämäläisen (nyk. Laaksamo) kanssa selvityksen kroonisesti sairaiden, kuntoutuskotia tarvitsevien lasten lukumäärästä ja kuntoutustarpeesta Pohjois-Suomessa. Tutkimus valmistui vuosien 1977–78 vaihteessa. Se osoitti, että Pohjois-Suomessa toimivien lastenlääkäreiden tilastoissa oli noin 300 sellaista kroonisesti sairasta lasta, jotka tarvitsisivat määrääkaista hoitoa kuntoutuskodissa. Tässä vaiheessa varmistettiin vielä Oulun kaupungin valmius suunnitellun kuntoutusyksikön sijoittamiseksi Snellmankotiin. Kaupunginjohtaja Ilmo Paananen ilmoitti 20.3.1978 valmiuden olevan ennallaan. Toisaalta Mäntylän alueen asemakaava oli valmistunut ja kaupungin tuli syksyyn 1978 mennessä päättää kiinteistön käytöstä.

Säätiön sihteeri lähetti muistion kuntoutuskotiasiasta sosiaali- ja terveysministerille. Kirjelmässä oli mukana edellä mainittu selvitys kuntoutustarpeesta Pohjois-Suomessa. Säätiön edustajat kävivät asiasta neuvottelun sosiaali- ja terveysministeri Olavi Martikaisen kanssa 26.4.1978.

Valtion taloudellisen paineen ja samanaikaisten valtakunnallisten sosiaali- ja terveysalan rakennus- ja kehitysohjelmien vuoksi Oulun kuntoutuskodin perustaminen oli vahvassa vastatuulella. Selvimmin tämä kävi ilmi OYKS:n ja lääninhallinnon edustajien (hallintojohtaja Olli Linsuri, ylilääkäri professori Kauko Kouvalainen ja lääninsosiaalineuvos Jouko Mäkelä) ja sosiaali- ja terveysministeriön välisessä neuvottelussa sosiaali- ja terveysministeriössä. Osastopäällikkö Markus Onnela totesi lähetystölle, ettei valtiolta voi lähteä maan silloisessa sairaalalaitoksen kehitysvaiheessa ja OYKS:n lastenklinikan äskettäin valmistuttua tukemaan hanketta. Kun ajatellaan maan sairaalalaitoksen ja terveydenhuollon kehitystä ja kustannuskriisiä 1980-luvulta alkaen, ministeriön päätös saattoi olla jopa kaukaa viisas. Kuntoutusyksikkö, tosin pienimuotoisempana, toteutettiin sittemmin OYKS:n lastenlinikassa. Kuitenkin lasten terveydenhuollon pohjoissuomalaisen edustajan ajatukset ovat 1990-luvulta alkaen palanneet Snellmankodin mahdollisuuksiin esimerkiksi lasten ja nuorten autismikeskuksen merkeissä. Mutta edellä esitetyssä tilanteessa Snellmansäätiön oli jälleen tarkistettava toimintansa suuntaa.

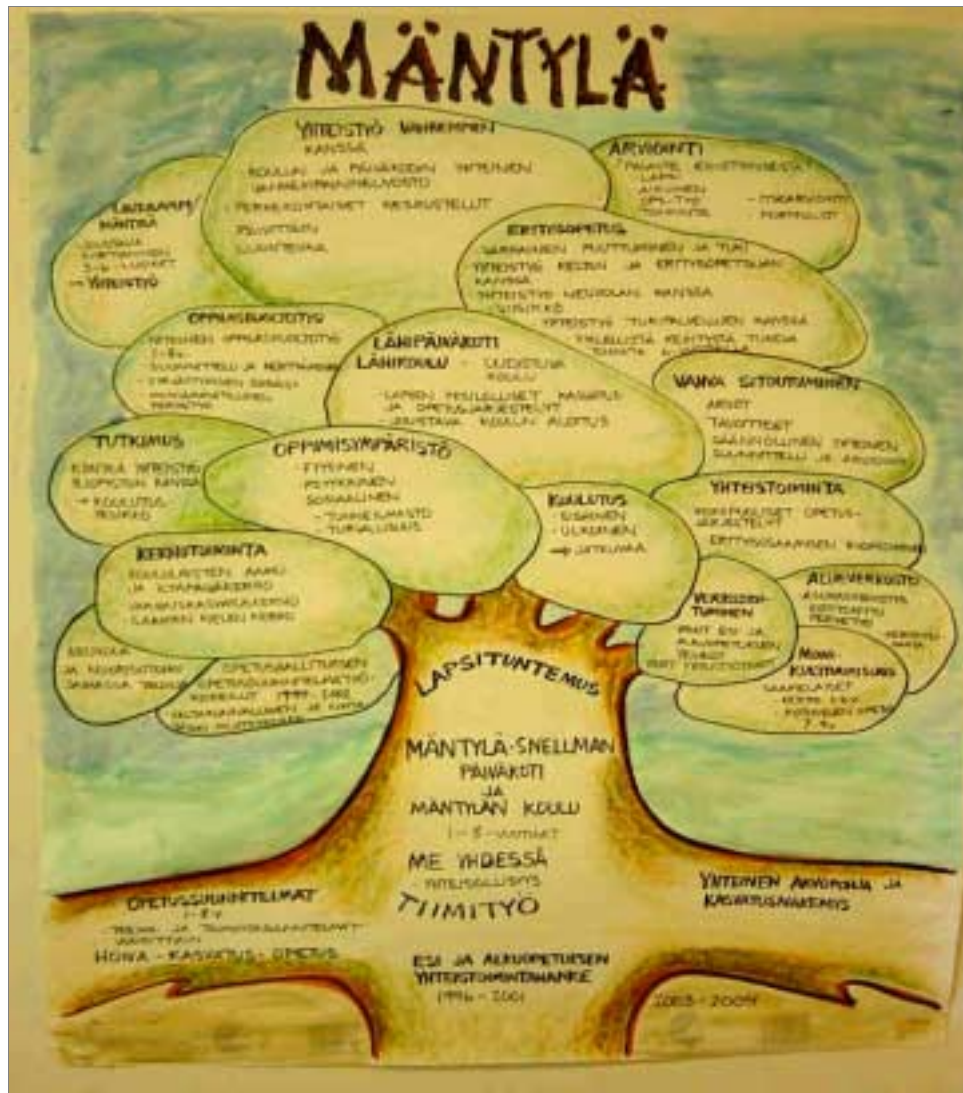

Snellmankodin nykykäyttö

Myydessään Snellmankodin vuonna 1975 Oulun kaupungille Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiö oli vielä uskonut, että kiinteistöä käytettäisiin, kuten kauppakirjassa mainitaan kroonisesti sairaiden lasten kuntoutukseen. Kun suunnitelma kariutui, säätiö esitti kaupungille toivomuksen, että Nokelan Mäntylässä sijaitseva kiinteistö saisi jatkossakin palvella oululaisten lasten ja nuorten sekä lapsiperheiden asiaa. Oulun kaupunki on suhtautunut asiaan pietetillä. Päärakennuksessa toimii Mäntylä-Snellman päiväkodin viisi lapsiryhmää (1–5-vuotiaat), päiväkodin kerhot (varhaiskasvatuskerho, saamen kielen kerho) sekä Mäntylän lastenneuvola ja äitiysneuvola. Edelleen rakennuksessa toimii Lintulammen asukasyhdistyksen kanssa yhteistyössä toteutettava Kotitonttu-projekti, jonka kahden perhetyöntekijän toimitilat ovat neuvolan yhteydessä. Rakennuksen toinen kerros on nuorisoasiain keskuksen käytössä nuorisotiloina. Siihen liittyy monia harrastus- ja kurssitoimintoja. Se on myös nuorten kohtaamispaikka. Viikonloppuisin tiloja käyttävät eri nuorisjärjestöt. Snellmankodin asuntorakennuksessa toimii Mäntylän koulun esiopetusyksikkö ja ensimmäiset ja toiset luokat.

Päiväkodissa ja koulussa on yhteensä noin 200 lasta. Lasten ja nuorten parissa työskentelee 43 henkilöä. Snellmankotia sivuava tie on nimetty Snellmanintieksi. Talon toimintoja esittelevät kotisivut antavat vakuuttavan kuvan toimintojen hyvästä suunnittelusta ja toteutuksesta (kuva 10). Päiväkodin opetuksen punaisena lankana ovat hyvät tavat; vihreänä ympäristö- ja luontokasvatus sekä kestävä kehitys; keltaisena ilo, elämykset, kokemukset ja onnistuminen ja sinisenä yhteistyö (päiväkodit, koulu, koti).

Toiminnallinen kokonaisuuden mänty

• Toimintaympäristö • Vanhempainneuvosto • Ryhmät • Toiminta-ajatus	• Saamen kielen kerho/Kotikielen opetus/Opetussuunnitelma • Toiminnallinen kokonaisuuden mänty • Mäntylän kasvun ja opin mänty

Kuva 10. Snellmankodin nykytoiminnot liittyvät moninaisesti oululaisten lasten ja lapsiperheiden palveluihin. Sitä symboloi mm. tämä kotisivun kuva kokonaisuuden männystä.

Kun tarkastellaan edellä esitettyjä kasvatuksellisia tavoitteita ja muita Snellmankodin nykytoimintojen päämääriä Alma ja Karl August Snellmanin aatteellisen miinan valossa, on Oulun kaupungille esitettävä kiitos. Snellmankodissa palvelaan edelleen suuriarvoisesti Oulun ja Pohjois-Suomen lasten asiaa myös kokonaisterveyttä ylläpitävänä järjestelmänä. Pohjoissuomalaisuus saa arvokkaan vivahteen siitä, että ohjelmaan on otettu myös saamenkielisten lasten ja perheiden asia.

Lasten kroonisten sairauksien tutkimuksen tukijaksi

Vaikka Snellmankoti vuokraoikeuksineen oli myyty Oulun kaupungille, Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiö jatkoi vielä aina vuoteen 1978 saakka ponnisteluaan valtion omistaman ja hallinnoiman lasten kuntoutuskodin saamiseksi Ouluun. Myös kaupunki odotti sitoumuksensa mukaista ratkaisua kolme vuotta. Suunnitelma kuitenkin kariutui, kuten edellä on kerrottu. Säätiön tulevan toiminnan vaihtoehtoja oli pohdittu jo hyvissä ajoin ennen sitä. Hallitus näki tärkeimmäksi tehtäväkseen Snellmankodin myynnin jälkeen varojensa sijoittamisen tuloa tuottavasti ja pääomaa säilyttävästi. Käytännössä sijoitustoimintaa valmisteli toimikunta, johon kuuluivat säätiön puheenjohtaja hammaslääkäri Werner Hedman ja hallituksen jäsenet toimitusjohtaja Aaro Korkeakivi ja professori Hans Åkerblom sekä hallituksen ulkopuolelta kanslianeuvos Kaj Snellman. Säätiö hankki Kiinteistö Oy Kirkkokatu 14 kolmannen kerroksen osakkeet. Tilojen vuokralaiseksi tuli Oulun lastentarhanopettajaopisto. Lisäksi hankittiin osakkeita teollisuus- ja voimayhtiöistä. Viimeisten kymmenen vuoden aikana säätiö on talousryhmänsä (puheenjohtaja Kaj Åström, hallituksen jäsenet LL Jouko Arranto ja insinööri Martti Sohlo) esityksestä hankkinut edellä mainitusta kiinteistöstä toisen kerroksen liiketilat sekä autotalleja. Edelleen säätiö omistaa As Oy Oulun Caritas-koti -yhtiössä seitsemän huoneistoa.

Taloudellisten toimintojen rinnalla Snellmankodin myynnin jälkeen säätiö suunnitteli ripeästi tulevaa toimintaansa. Lähtökohtana oli, että säätiön tulee uusissa olosuhteissa toteuttaa edelleen lahjoittajien toivomus: toiminnan kohteena ovat Pohjois-Suomen kroonisesti sairaat lapset. Hallitus asetti 29.4.1976 tulevien toimintojen suunnittelutyöryhmän. Siihen kuuluivat puheenjohtaja Werner Hedman, varapuheenjohtaja merkonomi Rainer Sandelin, hallituksen jäsen professori Ole Wasz-Höckert sekä erityisasiantuntijana kanslianeuvos Kaj Snellman. Työryhmä ja hallitus päätyivät siihen, että Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiö muuttuneissa olosuhteissa toteuttaa parhaiten lahjoittajien toivomuksen tukemalla Pohjois-Suomen lasten pitkäaikaissairauksien ehkäisyä käsitteleviä tieteellisiä tutkimuksia. Oikeusministeriö vahvisti säännöt 6.4.1977 (liite 3). Sääntöjen 2. § kuuluu:

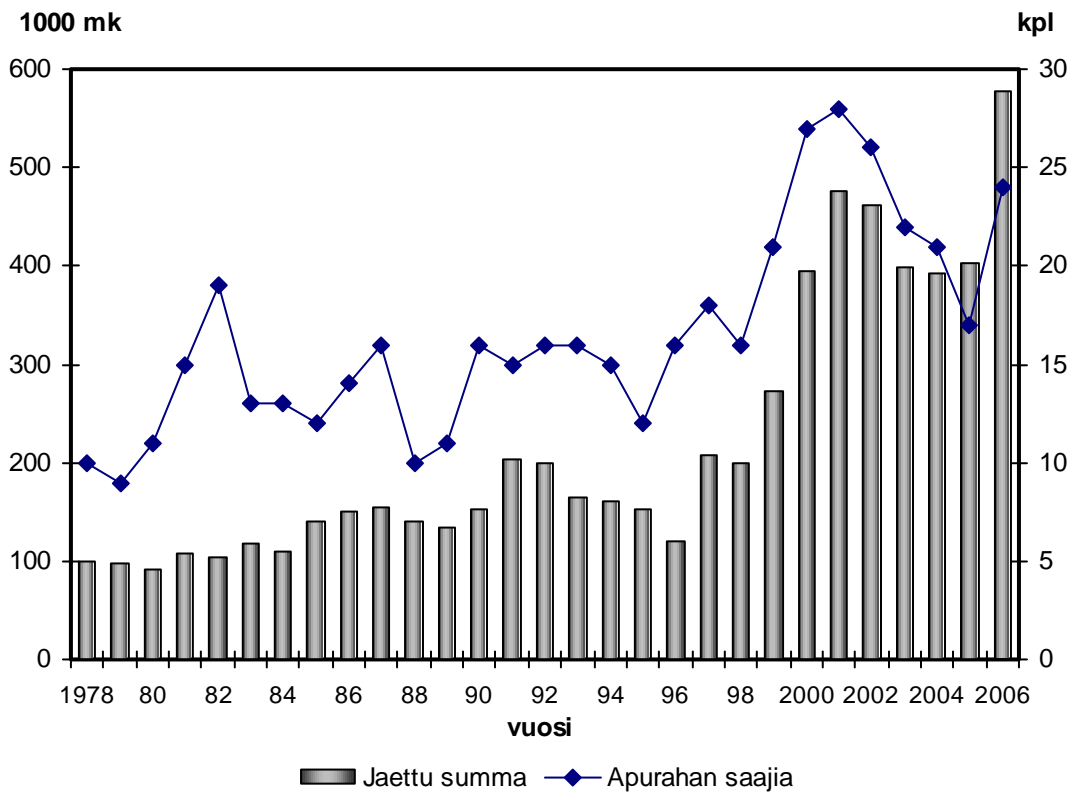
Säätiön tarkoituksena on ensisijaisesti edistää sellaista tutkimustyötä, joka kohdistuu Pohjois-Suomen lasten pitkäaikaissairauksien ennaltaehkäisyyn, erityisesti koskien mielenterveydellisiä, lastenpsykiatrisia, sosiaalipediatria ja kliinisiä lastentautialan tutkimuksia ja toissijaisesti avustaa laitoksia ja järjestöjä, jotka Pohjois-Suomessa harjoittavat näiden sairauksien hoitoa tai tutkimusta. Säätiö toteuttaa tarkoituksensa tukemalla apurahoin ja muullakin tavalla edellä mainittua tutkimustyötä, laitoksia ja järjestöjä.

Varsinaiset apurahat

Apurahojen osalta säätiön toiminta käynnistyi nopeasti. Ne julistettiin haettavaksi syksyllä 1977. Ensimmäisessä apurahojen jaossa 10.5.1978 kymmenen tutkijaa sai yhteensä 100 000 mk. Apurahoja on sittemmin jaettu joka vuosi, ja kaikkiaan on myönnetty 440 apurahaa. Jakotilaisuus on aina sijoitettu toukokuuhun. Vuodesta 2005 alkaen apurahojen jako tapahtuu J. V. Snellmanin päivänä (12.5.). Valtaosa apurahan saaneista on ollut nuoria väitöskirjaa tekeviä tutkijoita, jotka ovat apurahan turvin omistautuneet määrääjäksi kokonaan tutkimustyöhön. Apurahan suuruus on ollut valtion taiteilija-apurahaa vastaava korkeakoulutasoisen loppututkimuksen suorittaneille, muille noin 2/3 siitä. Kliiniselle tutkijalle lyhytkin jakso sairaalatyöstä vapaana tutkimustyötä tehden on osoittautunut erittäin hyödylliseksi. Vuosittaisessa jaossa apurahakuukausia yhtä tutkijaa kohti on myönnetty 1–10. Viime vuosina apurahojen jaossa on lähes poikkeuksetta pidättäydytty väitöskirjatutkimusten tukemiseen. Vuosittainen jakosumma on kasvanut erityisesti 1990-luvun lopulta alkaen (kuva 11). Säätiön piirissä on suunniteltu apurahojen myöntämistä myös suurempina summina aihepiiriltään säätiön tavoitteiden kannalta tärkeiden ja lasten terveydenhuollossa keskeisten projektien tukemiseen. Tutkijaryhmälle myönnetty apuraha voisi kestoltaan olla esimerkiksi 3–5 vuotta.

Säätiö voi itse olla aktiivinen tutkimuksen aihepiirin valinnassa. Tältä kannalta on tärkeää tarkastella, mille lasten terveyden osa-alueille tähän asti myönnetyt apurahat ovat jakautuneet. Kuten kuvasta 12 käy ilmi lapsuusiän diabetes ja muut endokrinologiset sairaudet sekä psykososiaaliset ja muut lastenpsykiatriset ongelmat ovat muodostuneet selvästi eniten tuetuiksi. Asia saattaa kytkeytyä Oulun yliopistossa näiden alojen tutkijoiden sekä sitä kautta apuraha hakeneiden määriin. Tutkimustukea on myös tietoisesti keskitetty näille alueille, koska Suomessa on maailman korkein lasten diabeteksen esiintyvyys ja toisaalta lasten ja nuorten erimuotoinen henkinen pahoinvointi ja sairastavuus ovat nousseet lasten ja nuorten suurimmaksi terveysuhkaksi. Kehitysvammaisuus, neurologiset sairaudet sekä geenivirheet muodostavat kolmanneksi suurimman ryhmän. Vastasyntyneisyyskauteen ja erityisesti keskosuu-

teen liittyvän elinikäisen vammautuneisuuden ehkäisyyn liittyvä tutkimus on nähty tärkeänä kroonisten sairauksien torjunnassa. Se edellyttää paljon tämän ikäkauden perustutkimusta muun muassa keuhkojen kypsymisestä kohdunulkoiseen elämään. Myös lastenkirurgiaan ja kivun estämiseen sekä kuntoutukseen liittyvät aiheet sekä lasten terveydenhuoltojärjestelmä ja neuvolat ovat merkittävästi Snellman-säätiön tukea saaneiden projektien listalla. Ravitsemus ja allergia ovat olleet tuen jaossa mukana pienellä osuudella. Immunologia ja infektiot, virtsaelinten ongelmat sekä luonnollisesti lasten kasvu ja kehitys ovat tärkeitä tutkimuskohteita. Silmä- ja korvasairaudet sekä foniatria ovat olleet tuetun tutkimuksen piirissä. Lasten syöpäsairauksien hoidossa on viimeisen parin vuosikymmenen aikana tapahtunut valtavaa edistymistä. Noin 70 % syöpäsairaista lapsista on nykyään oireettomia ja terveitä viiden vuoden kuluttua sairastumisesta, ja jälkitarkastustilastojen mukaan potilaiden ennuste paranee edelleen. Snellman-säätiö on osaltaan ollut mukana lasten syöpäsairauksien diagnostiikan ja hoidon kehittämisessä.

Kuva 11. Vuosittain jaettujen apurahojen yhteissumma ja apurahan saajien määrä vuosina 1978–2004. Vuosien 2005 ja 2006 tilanne lisätty kirjan 2. painokseen.

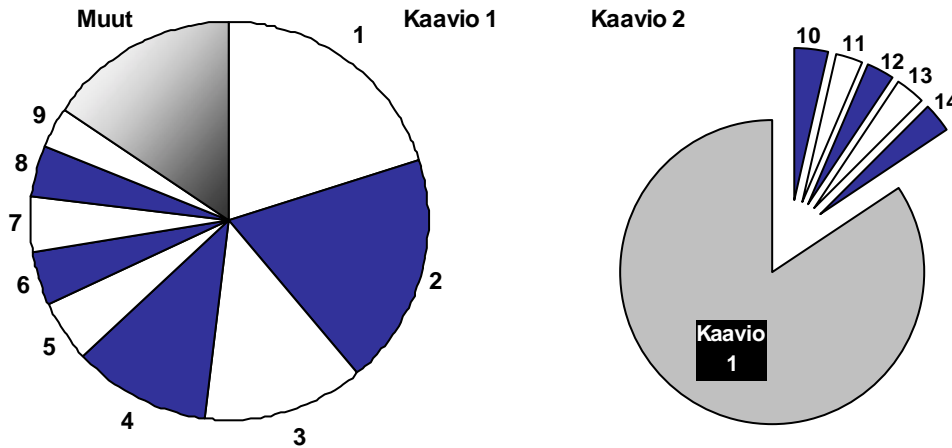

Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiön tukema tutkimus sopii saumattomasti pääoman lahjoittajien primaariseen toivomukseen tukea ”lasten tuberkuloosin ja muiden pitkäaikaissairauksien ehkäisyä Pohjois-Suomessa”. Tosin lasten tuberkuloosi on viime vuosikymmeninä vähentynyt marginaaliseksi terveysongelmaksi. Se näkyy siinä, että toimikautenaan vuodesta 1978 alkaen säätiö on saanut käsiteltäväkseen vain kaksi hakemusta tästä aihepiiristä. Päätös niiden kohdalla oli myönteinen. Snellman-säätiön toimiaikanaan myöntämien apurahojen jakauma eri aihepiirien osalta täyttää kaikki ne edellytykset, jotka on mainittu sääntöjen 2. §:ssä. Silti tulevan apurahapolitiikan tärkeä tehtävä on kartoittaa ne alueet, joiden nykyistä enemmän keskitetyllä tutkimuksella voidaan parhaiten edistää pohjoissuomalaisen lapsen ja nuoren terveyttä. Itse asiassa säätiö on tässä suhteessa taloudellisten mahdollisuuksien parannuttua uusien näköalojen edessä. Talouden parantumisesta huolimatta Snellman-säätiö on pieni, joten tarvitaan harkittua tutkimustuen ohjailua. Sellainen on jo näkynytkin säätiön historiassa: lasten keskeisimpien kroonisten sairauksien ryhmien tutkimus on saanut yli puolet jaetuista apurahoista. Esimerkiksi kasvatusta, erityisesti arvokasvatusta, saattaa olla osa-alue, jonka kehittäminen uusia ongelmia esittäväksi vaatisi lisäinvestointeja. Se voisi olla painopistealaa myös valtakunnallisesti, ennen kaikkea Suomen Akatemiassa.

Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiön tuella on tehty merkittävää ja yleisesti hyviin tuloksiin johtavaa tutkimustyötä. Huomattavaa on, että muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta väitöskirjatyöhön apurahan saaneet tutkijat ovat suorittaneet tohtorin tutkinnon ja saaneet tohtorin arvon. Tohtorin tutkintoja on eniten lääketieteessä, mutta myös terveyteen ja sairauksiin kytkeytyvistä käyttäytymistieteellisistä tutkimuksista ja hoitotieteen alalta on valmistunut/valmistumassa lukuisia väitöskirjoja. Väitöskirjojen osajulkaisuista huomattava osa on ilmestynyt korkean tieteellisen vaatimustason lehdissä. Tutkimus on tuonut uutta tietoa kroonisten sairauksien ja vammaisuuden ehkäisyyn. Sillä on epäilemättä merkitystä siinä, että monien lasten kroonisten sairauksien ennuste on parantunut. Esimerkiksi diabeteksestä saatu tutkittu tieto on parantanut potilaiden elämänlaatua. Itse asiassa suomalainen diabetes-tutkimus, jota Snellman-säätiö on ollut osaltaan tukemassa, on kansainvälisen tutkimuksen rinnalla tuonut tietopohjan, mikä näyttäisi mahdollistavan tämän nykyään vielä parantumattoman sairauden ehkäisyn. Kuitenkin edessä on pitkä tutkimus- ja kehitystyö. Perustietoa tarvitaan myös lisää. Tutkimus ei ole vielä pystynyt sitovasti osoittamaan, miksi Suomessa on maailman korkein diabeteksen esiintyvyys ja miksi lasten diabetes kaikkialla maailmassa lisääntyy. Suomessa lasten diabeteksen esiintyvyys on kaksinkertaistunut viime vuosikymmenten aikana.

Lasten syöpäsairauksissa hoitotulokset paranevat jatkuvasti. Se näkyy muun muassa Oulun lastenklinikan potilasaineistossa. Monissa keskushermoston sairauk-

sisä hoitomuodot ovat parantuneet. Suurenevana ongelmana ovat lasten ja nuorten psyykkiset vaikeudet. Niiden piiriin liittyy myös nuorten päihteiden käytön lisääntyminen. Snellman-säätiö on tukenut hyvin oululaista käyttäytymistieteellistä tutkimusta. Säätiön järjestämässä huumesymposiumissa tähdennettiin tutkimustarvetta muun muassa arvokasvatuksen osalta.

Kaavio 1

1. Diabetes, muu endokrinologia ja aineenvaihdunta
2. Psykososiaaliset ongelmat
3. Vastasyntyneen vammautumisen ehkäisy
4. Kehitysvammaisuus, neurologiset sairaudet, perimä
5. Syöpäsairaudet
6. Terveystuho, neuvolat
7. Infektiot ja immunologiset häiriöt
8. Virtsateiden sairaudet
9. Epidemiologia

Kaavio 2

10. Allergia, maha-suolistosairaudet
11. Kirurgiset sairaudet, anestesiologia, kipu
12. Korva- ja silmäsairaudet
13. Kasvu ja sen häiriöt
14. Sekalaisia sairauksia

Kuva 12. Snellman-säätiön apurahojen jakautuminen lasten kroonisten sairauksien eri osa-alueille. Monet tutkimuksista käsittävät useampia osa-alueita.

Astman ja muiden allergiasairauksien esiintyvyys on erittäin uhkaavassa nousussa. Asia vaikuttaa kytkeytyvän nykyiseen kaupungistuneeseen elämänmuotoon. Kun otetaan huomioon allergisten sairauksien suuri esiintyvyys, sen osuus apurahoista vaikuttaa epäilyksettä liian pieneltä. Asian takana on kuitenkin se, että allergiaa koskevia hakemuksia on tullut vähän. Järjestäessään ensimmäisen tieteellisen symposiumin juuri astmasta säätiö pyrki aktivoimaan tutkijoita tähän aihepiiriin. Hakemukset ovat jonkin verran lisääntyneet. Asia on tärkeä, koska astma ja muut allergiset sairaudet ovat eräs yleisimmistä lasten ja nuorten sairauksista. Tapaturmilla on suuri osuus kaikenikäisten, myös lasten ja nuorten, sairastavuudessa. Kuvan 12 esittämässä tutkimusaiheiden analyysissä tapaturmat on sisällytetty kirurgian ja sen vierialojen ryhmään. Tapaturmien ehkäisyyn liittyviä apuraha-anomuksia on tullut erittäin vähän.

Edellä esitetyistä tutkimuksen katveeseen jääneistä aihepiireistä huolimatta tutettujen tutkimusten jakauma on vähintään tyydyttävästi kattava. On muistettava, että Suomessa lääketieteellistä tutkimusta tehdään viidessä yliopistossa ja useissa suurissa laitoksissa tai laitosryhmissä. Yksi tai muutama yksikkö ei voi tutkia kaikkea. Tarvi- taan valtakunnallista työnjakoa.

Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiön Johannes Snellmann -palkinto

Toteuttaakseen sääntöjensä 2. §:n mukaista tehtävää lasten pitkäaikaissairauksien tutkimuksen tukemisessa säätiön hallitus päätti v. 1981 jakaa joka viides vuosi väitöskirjapalkinnon. Palkinnon nimi ”Alma och K. A. Snellmans doktorandpris, Alma ja K. A. Snellmanin väitöskirjapalkinto” muutettiin säätiön hallituksen kokouksessa 23.4.2004 muotoon ”Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiön Johannes Snellmann -palkinto”. Nimellä haluttiin kunnioittaa säätiön perustajien ohella K. A. Snellmanin isoisän isoisän Gerhard Snellmanin veljen Johannes Snellmannin (kirjoitti sukunimensä kahdella n-kirjaimella) v. 1737 Turun akatemiassa julkaisemaa erinomaista väitöskirjatyötä De urbe Uloa I ja II. Johannes Snellmannia voidaan perustellusti pitää snellmanilaisten tieteen tekijöiden pioneerina, vaikkakin Snellman-suvun tieteellinen luovuus epäilyksettä saavutti suurimmat voitot senaattori, professori Johan Vilhelm Snellmanin myötä. Nimittäessään väitöskirjapalkintonsa Johannes Snellmannin mukaan säätiö huomioi myös sen, että tämä väitöskirja on ensimmäinen laaja kuvaus Oulun historiasta ja kulttuurimaantieteestä. Snellmanien suvun edustajat ovat olleet Oulun suuria vaikuttajia kautta aikojen ja sen teknologiabrändin luojia erityisesti 1800-luvulla ja 1900-luvun alussa. Johannes Snellmannin väitöskirja on

korkeatasoisen oululaisen tieteellisen tutkimustyön erinomainen varhainen virstanpylväs.

Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiön Johannes Snellmann -palkinto, jonka suuruuden hallitus määrää (ensimmäinen palkinto 5000 mk, sitten 10 000–15 000 mk), jaetaan jakokautena (jakoa edeltävät viisi kalenterivuotta) julkaistusta parhaasta väitöskirjatyöstä. Sen on kohdistuttava säätiön sääntöjen 2. §:ssä mainittuihin kohteisiin: Pohjois-Suomen lasten pitkäaikaissairauksien ehkäisyyn, erityisesti koskien mielenterveydellisiä, lastenpsykiatrisia, sosiaalipediatria ja kliinisiä lastentautien tutkimuksia.

Palkinnon saajan valitsee säätiön hallitus. Esityksen palkinnon saajasta tekee säätiön hallitukselle toimikunta, johon kuuluvat Oulun yliopiston rehtori, puheenjohtajana Oulun yliopiston lastentautiopin professori sekä kolme säätiön hallituksen määräämää jäsentä.

Aiheiltaan säätiön sääntöjen 2. §:n mukaisia väitöskirjoja on jakokauden lopussa tiedusteltu kaikilta lääketieteellisiltä tiedekunnilta. Tällä perusteella arvosteltavaksi on saatu 12–30 väitöskirjaa/jakokausi.

Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiön väitöskirjapalkinnon ovat saaneet seuraavat tutkijat:

1. Vuonna 1982 LKT Lennart von Wendt väitöskirjasta ”Nonketotic hyperglycinaemia. A clinical and experimental study”.
2. 1987 LKT Mikael Knip väitöskirjasta ”Endocrine pancreatic function and its regulation in infants and children in normal and pathological conditions”.
3. 1992 LT Jukka Karjalainen väitöskirjasta ”Islet cell-specific autoantibodies in insulin-dependent diabetes mellitus. Predictive value and clinical significance”.
4. 1997 LT Riitta Veijola väitöskirjasta ”Genetic susceptibility and the natural history of insulin-dependent diabetes mellitus”.
5. 2001 palkinto jaettiin kahteen osaan:
  - LT Tero Kontiokari väitöskirjasta ”Xylitol in preventing acute otitis media”.
  - LT Petri Kulmala väitöskirjasta ”Beta-cell autoimmunity and assessment of the risk of progression to type I diabetes”.

Tieteelliset symposiumit

Edistääkseen sääntöjensä 2. §:n mukaista tieteellistä tutkimusta Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiö on järjestänyt kolme symposiumia. Niiden tarkoituksena on ollut käsitellä uusimman kansainvälisen ja kansallisen tutkimuksen tuloksia aiheeksi valitulla lasten ja/tai nuorten pitkäaikaissairauden osa-alueella ja kiinnittää huomiota lisätutkimuksen tarpeeseen tämän aihepiirin alueella. Symposiumilla on tarkoituksenaan palvella myös tutkijakoulutuksen tarpeita.

- I Snellman-symposium järjestettiin Oulun lastenlinikassa 7.5.1992 aiheesta ”Asthma — the most common chronic disease in childhood”. Tilaisuus toteutettiin kotimaisin opettajavoimin. Pääesitelmää pitivät professori Lauri A. Laitinen ja dosentti Alf Backman, molemmat Helsingin yliopistosta. Osanottajia oli noin 50.
- II Snellman-symposium järjestettiin Oulun lastenlinikassa 14.5.1997 aiheesta ”The puzzle of insulin-dependent diabetes (IDDM): interplay between genetics, autoimmunity and environment”. Ulkomaisina asiantuntijoina olivat tohtori John Todd, Welcome Trust Centre for Human Genetics, Oxford, Englanti; professori Jørn Nerup, Steno Diabetes Center, Gentofte, Tanska; tohtori Bart O. Roep, University Hospital, Department of Immunohematology, Leyden, Hollanti ja professori Gisela Dahlquist, Department of Pediatrics, University of Umeå, Umeå, Ruotsi. Osanottajia oli noin 70.
- III Snellman-symposium järjestettiin OYS:n luentosalissa 10.11.2001 yhdessä OYS:n Lasten ja nuorten ja lastenpsykiatrian klinikoiden kanssa aiheesta ”Tutkittua tietoa huumeista”. Luennoitsijoina oli huumeetutkimuksen suomalaisia asiantuntijoita. Esitelmissä pohdittiin huumeriippuvuuden ja -vaurioiden biokemiaa, aivojen toiminnallisia ja rakenteellisia muutoksia pitkäaikaisessa huumeriippuvuudessa, huumeetestejä, huumeet ja raskaus -ongelmaa sekä aihetta huumeriippuvuus, varhainen äitiys ja vuorovaikutus vauvan kanssa. Symposium herätti erityistä kiinnostusta sosiaali- ja terveydenhuollon edustajissa, osanottajia oli yli 200. Symposiumista julkaistiin esitelmien lyhennevihkonen, johon sisällytettiin myös Suomen Akatemian ja Suomalaisen lääkäriseuran Duodecimin konsensuslauselma huumeetutkimuksen suuntaamisesta. Symposiumin yhteydessä järjestettiin Pohjankartanon suuressa luentosalissa yleisötilaisuus, jonka aiheena oli ”Huumeetietoutta vanhemmille”.

Kuva 13. Hammaslääkäri Werner Hedman Snellman-säätiön hallituksen puheenjohtaja 1962–1980 (vasemmalla) ja konsuli Kaj Åström puheenjohtajana vuodesta 1996.

Kuva 14. Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiön hallitus ja säätiön historiikin kirjoittaja professori Kauko Kouvalainen kokouskuvassa 15.3.2005. Edessä vasemmalta professori Kauko Kouvalainen, hallituksen puheenjohtaja konsuli Kaj Åström, varapuheenjohtaja LL Jouko Arranto ja markkinointiasistentti Saila Pirnes (Oulun kaupungin nimeämä); takana lääk.evI Jari Latvala (Oulun kaupungin nimeämä), insinööri Martti Sohlo, professori Hans Åkerblom, professori Mikko Hallman ja säätiön asiamies dosentti Matti Nuutinen. (Kuva Liisa Kärki)

Hallinto

Kun Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiö perustettiin v. 1921, sen tarkoituksena oli rakentaa kroonisesti sairaita ja vakavassa kroonisessa sairauden uhassa olevia oululaisia ja pohjoissuomalaisia lapsia varten parantola ja ylläpitää sitä. Näin ollen oli luonnollista, että säätiön hallituksen johtoon valittiin tämän alan asiantuntijoita. Puheenjohtajuutta hoitivat pitkään lääkärit Seth A. Granberg ja hänen jälkeensä Gabriel F. Borg. Granbergin aikana luotiin pohja parantolalle hankkimalla muun muassa tähän toimintaan erinomaisesti sopiva maa-alue. Parantolaa päästiin kuitenkin rakentamaan vasta v. 1933, jolloin Borg oli tullut puheenjohtajaksi. Hänen aikanaan käynnistyi myös parantolan toiminta. Joulumerkkikotivaiheessa käytännön toiminnasta ja hallinnosta Snellmankodissa vastasi Tuberkuloosin Vastustamisyhdistys. Asia heijastui myös Snellman-säätiöön, jossa hallituksen ote hallintoon näyttää herpaantuneen, ja hallitus oli jopa hajonnut kuolintapausten ja paikkakunnalta pois muuttojen takia. Varatuomari, kansanedustaja Jaakko Kemppainen ryhtyi voimakkaasti toimeen lailisen hallituksen ja toiminnan aikaansaamiseksi säätiölle. Hän jätti tarvittavan ilmoituksen oikeusministeriölle 30.4.1962, kuultuaan muun muassa Snellman-suvun edustajia. Oikeusministeriö vahvisti sen 4.5.1962. Säätiöllä oli jälleen toimivaltainen hallitus. Puheenjohtajaksi tuli hammaslääkäri Werner Hedman (kuva 13). Asiat korjautuivat, kun hän aloitti pitkäaikaisen puheenjohtajakautensa (1962–1980). Hänen johdolla tapahtui lukuisia periaatteellisia muutoksia säätiön toiminnoissa: muun muassa Oulun lääninsairaalan, myöhemmin Oulun yliopistollisen keskussairaalan lastenklinikan osasto III:n toimintojen käynnistäminen Snellmankodissa, kuntoutuskotisuunnitelmat sekä säätiön siirtyminen välittömästi lasten kroonisiin sairauksiin liittyvästä palvelutoiminnasta tämän alan tieteellistä tutkimusta tukevaksi yhteisöksi. Kaikki nämä merkittävät muutokset Werner Hedman hallituksineen hoiti erinomaisella taidolla.

Johtaja Rainer Sandelinin puheenjohtajuuden aikana (1980–1996) Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiön tutkimusta tukeva toiminta vakiintui tasolle, jossa säätiö jakoi vuosittain tähän tarkoitukseen noin 100 000–150 000 markkaa.

Toimitusjohtaja Kaj Åström valittiin säätiön hallituksen puheenjohtajaksi v. 1996 (kuva 13). Yhdessä hallituksen ja sen taloustoimikunnan (puheenjohtajan lisäksi Jouko Arranto ja Martti Sohlo) kanssa Kaj Åström on hoitanut säätiön taloutta erinomaisesti. Hänen ollessaan säätiön johdossa vuosittain jaettavien tutkimusapurahojen summa on noussut 3–4-kertaiseksi ja saavuttanee lähivuosina 85 000 euron

(noin 500 000 mk) rajan. Säätiön tuki lasten kroonisten sairauksien tutkimukselle ennen kaikkea Oulun yliopistossa on muodostunut merkittäväksi.

Säätiön hallitukseen ovat arkistotietojen mukaan Oulun kaupunginvaltuuston nimeäminä kuuluneet Väinö Aalto, Otto Karhi, Aaro Korkeakivi, Eino Laaksonen, Jari Latvala, V. Lehtovaara, Jussi Malmi, O. J. Pajumaa, Taisto Siimes, V. K. Simelius, Vappu Säilynoja, Pekka Tolonen ja V. A. Vataja. Peruspääoman lahjoittajien mandaatilla hallituksessa ovat olleet Jouko Arranto, Mila Bergdahl, Gabriel Borg, Ali Byström, Mary Carlstedt, Seth A. Ganberg, Mikko Hallman, Nils Hammar, Werner Hedman, Hanna Hieta, Kauko Kouvalainen, Hannu Mannermaa, J. A. Mannermaa, Ingun Sandelin, Rainer Sandelin, Asser Snellman, Bertil Snellman, Walter J. Snellman, Martti Sohlo, Ole Wasz-Höckert, Björn Weckman, Hans Åkerblom ja Kaj Åström. Vuoden 2004 lopussa hallituksella (kuva 14) oli seuraava kokoonpano: puheenjohtaja Kaj Åström, varapuheenjohtaja Jouko Arranto, asiamies Matti Nuutinen; jäsenet Mikko Hallman, Martti Sohlo ja Hans Åkerblom sekä Oulun kaupunginvaltuuston nimeäminä Jari Latvala ja Saila Pirnes.

Säätiön apurahalautakunta tekee vuosittain hallitukselle esityksen apurahojen jaosta. Lautakuntaan ovat kuuluneet Harriet Forsius, Mikko Hallman, Werner Hedman (pj. 1977–78), Erkki Heikkinen, Leo Hirvonen (pj. 1979–93), Mikael Knip (siht. 1987–98), Kauko Kouvalainen (pj. 1993–2002), Irma Moilanen, Matti Nuutinen (siht. 1998–), Rainer Sandelin, Ole Wasz-Höckert, Hans Åkerblom (siht. 1977–87, pj. 2002–) ja Kaj Åström. Vuoden 2004 apurahalautakuntaan kuuluvat Hans Åkerblom (pj.), Mikko Hallman, Erkki Heikkinen, Kauko Kouvalainen, Irma Moilanen, Matti Nuutinen (siht.) ja Kaj Åström.

Säätiön rahastonhoitajana ja sihteerinä 1970-luvulle saakka toimi joku hallituksen jäsenistä. Puheenjohtaja saattoi lisäksi hoitaa jompaakumpaa tehtävää, ajoittain jopa molempia. Säätiön muututtua tieteellistä tutkimusta tukevaksi järjestöksi pidettiin välttämättömänä, että sihteeri edustaa tämän alan asiantuntemusta. Apulaisprofessori, myöhemmin professori Hans Åkerblom toimi sihteerinä 1974–87. Häntä seurasi dosentti, sittemmin professori Mikael Knip hoitaen tehtävää vuoteen 1998 saakka. Mainitusta vuodesta alkaen sihteerinä on toiminut dosentti Matti Nuutinen. Vuoden 2001 sääntöuudistuksessa sihteerin toimi muutettiin säätiön asiamieheksi.

Vuonna 1962 valittiin ensimmäisen kerran säätiön hallituksen ulkopuolelta palkkiotoiminen rahastonhoitaja, prokuristi Elli Saastamoinen, joka hoiti raha-asioita yli kymmenen vuotta. Häntä seurasivat henkilöstösihteeri Pirkko Sandgren ja tämän jälkeen merkonomi Kaisa Honkikangas. Vuosina 1993–95 säätiön hallituksen puheenjohtaja Rainer Sandelin hoiti myös rahastonhoitajan tehtävät. Vuodesta 1996 alkaen rahastonhoitajana on toiminut ekonomi Raili Heikkinen. Sääntöjen mukaisesti tilintarkastajina toimivat yksi säätiön valitsema ja yksi Oulun kaupunginvaltuuston nimeämä henkilö. Erittäin pitkän päivätyön tilintarkastajina ovat tehneet ekonomi Lars W. Palmros ja kaupunginkamreeri Olavi Sarkkinen.

Lähteet ja kirjallisuus

- Anttolainen I. Late prognosis of children born into tuberculous households. The effect of isolation on simultaneous BCG-vaccination. Väitöskirja. Oulun yliopisto, Oulu 1972.
- Bergholm A. Sukukirja Suomen aatelittomia sukuja I ja II osa. Otava, Helsinki 1972.
- Forsius H. Oulun yliopiston lastenpsykiatrisen osaston toiminnasta. Suom. Lääkäril. 1971; 26: 640–4.
- Forsius H. Otteita Snellmankodin historiasta. OYKS-tiedotuslehti 9, 1980.
- Forsius H. Snellmankodista keskussairaalaan. Kirjassa: Pahantapaisista pojista ja työistä itkeviin vauvoihin — yli 100 vuotta lasten mielenterveystyötä, toim. Arajärvi T., Forsius H., Kalliopuska M., Saarinen O., Seitamo L. Kirjapaino Oy, Tampere 1996, s. 207–11.
- Hämäläinen E-M., Åkerblom H. Pohjois-Suomen kroonikkolapset tarvitsevat kuntoutuskotia. Sosiaaliturva 1979; 67: 41–7.
- Kalajoki A. Alma ja K. A. Snellman muistetaan vähäosaisten auttajana. Kaleva 14.5.1997.
- Korhonen M. H. Tervakaupungin tarinoita I ja II. Radioasema Q. West Point, Rauma 2000.
- Kouvalainen K., Paloheimo M., Vartio A., Väyrynen M. Oulun lastenkliniikka 1964–1995. Oulun yliopistopaino, Oulu 1996.
- Kultanen H. (toim.). J. V. Snellmans samlade arbeten I–XII. Register och supplement. Valtioneuvoston kanslia. Valtion painatuskeskus, Helsinki 1992.
- Lintulahti M. Paloista selviytyjä. Kaleva 29.7.1992.
- Mikkonen P. Sukunimet. Kirjassa: Suomalainen nimikirja (Numero 6 sarjassa Suomen kielen sanakirjat). Otava, Helsinki 1985.
- Mustakallio H. Palvelun poluilla Pohjois-Suomessa. Oulun diakonissalaitos 1896–1916. Gummerus, Jyväskylä 2001.
- Onnela S. Kertomus oululaisesta suvusta ja sen talosta. Kirjassa Kaj Snellman: Snellmanin suvun talo Oulussa 1796–1938. Kustannusosakeyhtiö Pohjonen, Oulu 1983, s. 3–6.
- Selovuori J. Snellmanit Suomessa. Släkten Snellman i Finland. Snellman-instituutin B-sarja 47/2000. Snellman-instituutti, Kuopio 2000.

- Snellmann J. Oulun kaupungista (De urbe Uloa). Historiallinen väitöskirja vuodelta 1737. W. J. Snellmanin suomennos. Pohjois-Pohjanmaan maakuntaliiton julkaisuja III, Oulu 1946.
- Snellman K. Snellmanin suvun talo Oulussa 1796–1938. Kustannusosakeyhtiö Pohjonen, Oulu 1983.
- Snellman P. W. Kertomus Oulun kauppaseuran ja Oulun kauppiaiden eläkelaitoksen toiminnasta vuosina 1771–1932. Kaleva Kustannus Oy, Oulu 1939.
- Snellman P. W. Oulun laivoja ja laivureita 1816–1875. Kaleva Kustannus Oy, Oulu 1974.
- Sotasairaala 32:n toimintakertomukset 1939–1945. Puolustusvoimat. Sota-arkisto, Helsinki.
- Stiftelsen Alma Och K. A. Snellman Säätiön arkisto. Oulun maakunta-arkisto.
- Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiön pöytäkirjat, vuosikertomukset ja muut hallitukseen liittyvät asiakirjat. Säätiön arkistot, Oulu.
- Turunen H. (toim.). Johannes Snellmann: De urbe Uloa, Oulun kaupungista. Suomennos ja faksimilepainos. Scripta historica 28. Oulu-seura, Oulun kaupunki, Oulun historiaseura. Gummerus, Jyväskylä 2000.
- Weckman B. J. Snellman = Schnellmann (?). Käsikirjoituksessa: Aerostaattinen pallo Oulun yllä.

Liitteet

Liite 1

Asiakirja Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiön ja Oulun kaupungin välisistä sopimuksista vuokra-alueeksi lastenparantolan tarpeisiin

Kaupunginvaltuuston päätöksen mukaan 21 päivältä helmikuuta 1922 vuokrataan Alma ja K. A. Snellman'in säätiölle oheenliitetyn kartan mukainen kaupungin lahjoitusmaihin kuuluva Nokelan kankaalla Limingan maantien varrelta sijaitseva 277060 m² suuruinen alue säätiön toimesta perustettavaa lasten huoltolaa varten sekä samoin kartalle merkityn 1000 m²:n suuruinen uimapaikka Kempeleen lahden rannalta, seuraavilla ehdoilla:

1) Vuokra-aika alkaa 1922 vuoden alusta ja kestää 95 vuotta eli v. 2016 loppuun, ollen säätiöllä etuoikeus vuokran uudistamiseen jos aluetta edelleen käytetään alkuperäiseen tarkoitukseen, saaden vuokraaja heti alueen haltuunsa;

2) Vuokra, joka on molemmista alueista yhteensä Smk 30:- vuodessa, on maksettava Rahatoimikamarille tai sen määräämälle maaverojen kannossa kunakin vuonna;

3) Jos lastenhuoltolaa ei enää syystä tai toisesta käytettäisi tähän tarkoitukseen, on kaupunki oikeutettu lunastamaan rakennukset hinnasta, jonka määrää arviolautakunta, johon kumpikin asianomainen valitsee yhden jäsenen ja kolmannen nämä yhdessä, tai jolleivät sovintoon pääse, Maistraatti, mutta jos kaupunki tällaisessa tapauksessa ei halua rakennuksia lunastaa, saa se määrätä alueelle ajan oloja vastaavan vuokran;

4) Jos alueelle tulevaisuudessa tahdottaisiin sijoittaa samanlaisia tarkoituksellia palvelevia laitoksia, kuin nyt ajateltu säätiön lastenhuoltola, on kaupungilla siihen säätiön johtokunnan kanssa yhteisymmärryksessä oikeus;

5) Rakennuksia varten tarvittavaa soraa, hiekkaa, savea ja kiveä saa vuokraaja ilmaiseksi ottaa kaupungin mailta, mikäli niitä on saatavissa, Maa- ja metsäkonttorin osoituksen mukaan;

6) Ne puut, jotka rakennusten vuoksi on paikalta kaadettava, luovuttaa kaupunki vuokraajalle ilmaiseksi, ollen muu alueen sisälle jäävä metsä pysyttävä puistona;

7) Jos rakennettavaksi päätettyä valtion rautatietä varten Oulusta Vaalaan, vuokratulta alueelta tarvitaan maata, on vuokraajan se ilman korvausta luovutettava, vuokranmaksun silti vähenemättä;

8) Alueen läpi kulkevaa tietä ei vuokraaja ole oikeutettu sulkemaan, mutta saa, milloin näkee sen toimintaansa haittaavan, sen sijasta omalla kustannuksellaan rakentaa kartassa merkityn uuden ajotien, joka kulkee maantiestä suoraan kaupungin rajaa pitkin Nokelan kankaalle, jolloin nykyinen tienpaikka jää vuokraajan vapaasti käytettäväksi;

9) Alueelle jääneiden yksityisten omistamien asuinrakennusten ja latojen lunastamisesta tai poissiirtämisestä on vuokraajan itse huolehdittava.

Tätä sopimusta on kirjoitettu kaksi yhtäpitävää kappaletta, yksi kummallekin asianomaiselle.

Oulussa, 15 päivänä helmikuuta 1923.

Rahatoimikamarin puolesta:

Edelläolevaan vuokrasopimukseen tyydymme ja sitoudumme sitä noudattamaan. Paikka ja aika kuin yllä.

noudattamaan Paikka ja aika kuin yllä.
Anna ja K. F. Tuomola
H. Lehtinen
P. J. Granberg
M. K. Kujala
M. K. Kujala
Todistavat:

Mittakirja ja karttaselitys.

Kuuluva Snellmanin säätiölle luovutettujen maa-alueitten kartalle.

Vuonna 1923 tammikuun 8–16 päivänä toimitti allekirjoittanut Oulun kaupungin Maa- ja Metsäkonttorin pyynnöstä mittauksen, paalutuksen tien punnituksen ja kartalle panon Snellmanin säätiön lasten parantolalle luovutetulla maa-alueella sijaitseva Oulun kaupungin lahjoitusmaalla Nokelankankaan eteläpuoleisella rinteellä ja parantolalle luovutetulla lasten uimapaikan alueella Kempeleen lahden rannalla Vaarankarin niemen päässä.

Toimituksessa annettiin parantola-alueelle seuraavat sivumitat: pohjoisessa 430.00 m idässä 670.50 m etelässä 22.55+406.65 m lännessä 620.00 m joten se pinta-alaltaan on 277060 m².

Uima-alueen pinta-ala 50.00 x 20. 00 = 1000 m².

Alueille lankeevan maan laatu näkyy alempana olevasta karttaselityksestä.

Karttaselitys.

Ketoina olevaa peltomaata	86080 m ² .
Perkkiö maata	12300 ”
Metsäistä kangasta	171580 ”
Teitä	<u>7100 ”</u> 277060 m ² .
Uimapaikka merenrannalla, kivikkoista, hiekkaista, merenranta maata	<u>1000 ”</u>
Summa	278060 m ² .

Oulussa, tammikuun 30 p:nä 1923.

J. V. Miesmaa
Toimitusmies.

Tarkastettu Maa- ja Metsäkonttorissa, aika ja paikka kuin yllä.
Sulo Linko

Alma ja K. A. Snellman säätiön johtokunnan huhtikuun 25 päivänä 1928 antaman suostumuksen ja Oulun kaupungin rahatoimikamarin päätöksen perusteella toukokuun 7 päivältä 1928 on edelläolevan sopimuksen mukaisesta alueesta langennut kaupungille takaisin Oulun – Vaalan rautatien tarpeiksi tullut 8,990 neliömetrin suuruinen alue ja toinen 12,980 m²:n suuruinen alue, joka rautatielinjan takia on muodostunut erilliseksi säätiön muusta alueesta olevaksi palstaksi, ja jotka alueet on sopimukseen liittyviin karttoihin merkityt. Alueen muutoksista huolimatta pysyvät sopimuksen vuokraehdot muutoin entisinä.

Näin tapahtuneeksi todistaa: Rahatoimikamarin kansliassa toukokuun 10 päivänä 1928.

Viran puolesta:
Erkki O. Mantere

Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiön 21.5.1971 tekemän esityksen ja kaupunginhallituksen 2.6.1971 tekemän päätöksen mukaisesti palautuu tämän sopimuksen mukainen 1.000 m²:n suuruinen uimapaikka Kempeleen lahden rannalla Oulun kaupungin hallintaan tästä päivästä lukien sopimuksen muiden vuokraehtojen pysyessä ennallaan.

Oulussa, syyskuun 27 päivänä 1971.

STIFTELSEN ALMA OCH K. A. SNELLMAN SÄÄTIÖ

Werner Hedman   Nils Hammar   Rainer Sandelin

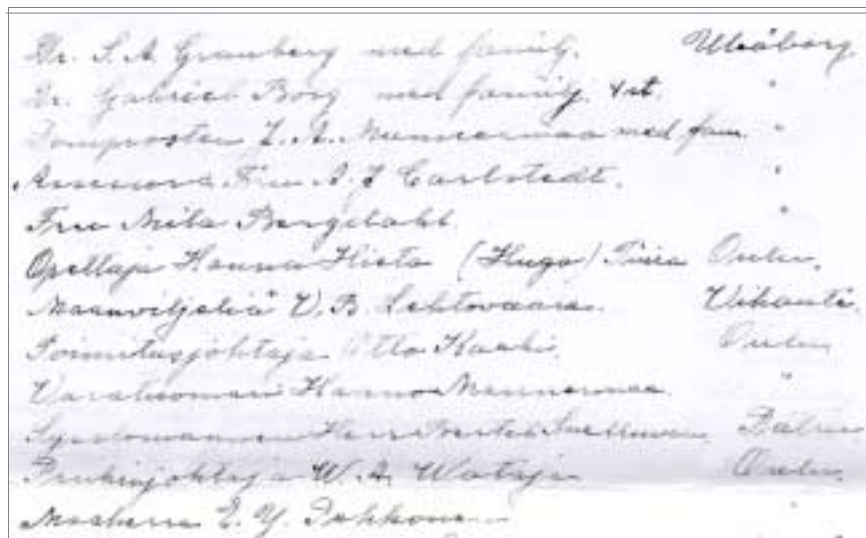
OULUN KAUPUNGINHALLITUS

Arvo Leino   Heikki Ranne

Todistavat:
Anneli Näyhä
Kerttu Kokko

Liite 2.

Förteckning över gäster inbjudna till Stiftelsen Alma och
K. A. Snellman Säätiö
Preventorium invigning 7 juli 1935.

Dr. S. A. Granberg med familj.	Uleåborg
Dr. Gabriel Borg med familj. 4st.	"
Domprosten J. A. Mannermaa med familj.	"
Assessor och Fru A. J. Carlstedt	"
Fru Mila Bergdahl	"
Opettaja Hanna Hieta	Oulu
Maanviljelijä V. B. Lehtovaara	Vihanti
Toimitusjohtaja Otto Karhi	Oulu
Varatuomari Hannu Mannermaa	"
Sysslomannen Herr Bertel Snellman	
Pankinjohtaja W. A. Wataja	Oulu
Maaherra E. Y. Pehkonen	Oulu
Bryggmästare J. W. Lillqvist	Uleåborg
Rakennusmestari K. J. Kaattari	Oulu
Bryggmästare O. Viklund	Torneå
Kaupungininsinööri Alpo Autio	Oulu

<i>Valtuustonpuheenjohtaja Antti Jauho</i>	<i>Kemi</i>
<i>Ensimmäinen kaupunginlääkäri U. Matinelli</i>	<i>Oulu</i>
<i>Kaupunginjohtaja Heikki Karjalainen</i>	<i>Muhos</i>
<i>Arkitekten och Fru W. J. Sucksdorff</i>	<i>Helsingfors</i>
<i>Doktor May Snellman</i>	<i>Uleåborg</i>
<i>Insinööri M. Muoniovaara</i>	<i>Helsinki</i>
<i>Tarkastaja Maisteri Lauri Rosendal</i>	<i>Muhos</i>
<i>Konsulinnan Elin Pentzin</i>	<i>Uleåborg</i>
<i>Prostinnan Lotty Snellman</i>	<i>”</i>
<i>Kommerserådet och Fru H. E. Åström</i>	<i>”</i>
<i>Konsul och fru Herman Åström</i>	<i>”</i>
<i>Fru Gerda Hedman</i>	<i>”</i>
<i>Föreståndarinnan Syster Dagny Jansson</i>	<i>”</i>
<i>Neiti Hilda Korhonen</i>	<i>Oulu</i>
<i>Konttoristi J. P. Hurskainen</i>	<i>”</i>
<i>Poliisikonstaapeli ja Rouva Ojala</i>	<i>”</i>
<i>Neiti Tilda Granlund</i>	<i>”</i>
<i>Rouva Mari Alametsä (ja hänen miehensä)</i>	<i>Karihaara</i>
<i>Neiti Maiju Vainio</i>	<i>Oulu</i>
<i>Fru Gertrud Ansten</i>	<i>Uleåborg</i>
<i>Lektor och Fru Georg Wanerberg</i>	<i>Kyrkslätt</i>
<i>Rektor Eine Salonen (o lektor Walter)</i>	<i>Keuru</i>
<i>Doktor och Fru Armas Panelius</i>	<i>Päivärinne, Muhos</i>
<i>Fröken Ina Borg</i>	<i>Uleåborg</i>
<i>Rouva Stina Nyrlund (ja hänen miehensä)</i>	<i>Oulu</i>
<i>Stationsinspektör och Fru Allan Helenius</i>	<i>Torneå</i>
<i>Konsul Fru Fred Wallin</i>	<i>Uleåborg</i>
<i>Fröken Edith Brunberg</i>	<i>”</i>
<i>Arkitekten och Fru Carli Frankenhauser</i>	<i>Borgå</i>
<i>Doktorinnan Maja Snellman</i>	<i>Helsingfors</i>
<i>Kaptenskan Manna Snellman med familj</i>	<i>Helsingfors</i>
<i>Herr och Fru Hannes Snellman</i>	<i>Karihaara</i>
<i>Legationsrådet Johannes Gummerus</i>	<i>Helsingfors</i>
<i>Säästöpankin tarkastaja Martti Ryti</i>	<i>Oulu</i>
<i>Friherinnan Ester Wrede</i>	<i>Helsingfors</i>
<i>Magister o. Fru Ernst Rudbäck</i>	<i>”</i>
<i>Konsul o. Fru August Snellman</i>	<i>Helsingfors</i>
<i>Fröken Maja Snellman</i>	
<i>Fröken Greta Snellman</i>	
<i>Hovrättsauskultanten o. Fru Sven Snellman</i>	<i>Alavus</i>

<i>Majoren och Fru Gustaf Schauman</i>	<i>Paimio</i>
<i>Fröken Kate Schauman</i>	”
<i>Häradshövdingen o. Fru Henrik Arvidsson</i>	<i>Åbo</i>
<i>Herr Eyvind Schauman</i>	<i>Kaarihaara</i>
<i>Pastor och Fru Werner Wiren</i>	<i>Brändö</i>
<i>Studerande Kaj Snellman</i>	<i>London</i>
<i>Doktor och Fru Walter J. Snellman</i>	<i>Muhos</i>
<i>Föreståndarinnan Fröken Maria Rudbäck</i>	<i>Uleåborg</i>
<i>Fröken Benita Schauman</i>	”
<i>Syster Ylia Björkenheim</i>	<i>Helsingfors</i>
<i>Föreståndarinnan syster Hanna Masakin</i>	”
<i>Föreståndaren Pastor Edvin Wiren</i>	”
<i>Doktor F. Langenskiöld</i>	”
<i>Generaldirektör H. Ryömä (Medicinalstyrelsen)</i>	<i>Helsingfors</i>
<i>Överinspektör J. H. Tunkelo (Socialministeriet)</i>	”
<i>Pastor D. Hedman</i>	<i>Åbo</i>
<i>Förestånd. Fröken Aino Hovilainen</i>	<i>Nådendal</i>
<i>Neiti Maria Laamanen</i>	<i>Helsinki</i>
<i>Fröken Karin Ingman</i>	<i>Uleåborg</i>
<i>Fröken Ethel Snellman</i>	”
<i>Fröken Maj Helenius</i>	<i>Torneå</i>
<i>Fröken Gudrum Nyman (Snellmans Preventorium)</i>	<i>Uleåborg</i>
<i>Fröken Maja Petterson</i>	”
<i>Neiti Helena Verronen</i>	”
<i>Neiti Elsa Pikkarainen (Snellmanin Lastenparantola)</i>	”
<i>Neiti Saimi Rasinkangas</i>	<i>Oulu</i>
<i>Neiti Alli Kukkonen</i>	”
<i>Neiti Fanni Lithovius</i>	”
<i>Neiti Anni Hämeenaho</i>	”
<i>Neiti Martta Kemppainen</i>	”
<i>Talonmies ja Rouva Feliks Putkonen</i>	”
<i>Konttoristi Emil Lindell</i>	<i>Uleåborg</i>
<i>Ingenjör E. Ackrén</i>	”
<i>Johtaja E. Rautiainen (Kunnalliskoti)</i>	<i>Oulu</i>
<i>Tri Lyyli Mannerheimo</i>	”
<i>Länsarkitekten Gustav Strandberg</i>	<i>Uleåborg</i>
<i>Fru Aino Dahlberg</i>	”
<i>Rouva Seppänen</i>	<i>Oulu</i>
<i>Johtaja Yrjö Hämälä</i>	”
<i>Representanter för pressen.</i>	

Patentti- ja rekisterihallituksen 18.7.2001 hyväksymät Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiön säännöt

Vuonna 1981 hyväksytyihin verrattuna sääntöihin on tehty lähinnä säätiölain edellyttämät muutokset ja tarkennukset.

Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiö
SÄÄNNÖT

1§

Säätiön nimi on Stiftelsen Alma och K. A. Snellman Säätiö ja sen kotipaikka on Oulun kaupunki.

2§

Säätiön tarkoituksena on ensisijaisesti edistää sellaista tutkimustyötä, joka kohdistuu Pohjois-Suomen lasten pitkäaikaissairauksien ennaltaehkäisyyn, erityisesti koskien mielenterveydellisiä, lasten psykiatrisia, sosiaalipediatria ja kliinisiä lastentautialan tutkimuksia ja toissijaisesti avustaa laitoksia ja järjestöjä, jotka Pohjois-Suomessa harjoittavat näiden sairauksien hoitoa tai tutkimusta.

Säätiö toteuttaa tarkoituksensa tukemalla apurahoin, avustuksin ja muullakin tavalla edellä mainittua tutkimustyötä, laitoksia ja järjestöjä.

3§

Säätiöön kuuluu omaisuus, joka on 31.12.1976 1.400.000 markkaa.

Tarkoituksensa toteuttamiseen Säätiö käyttää vuosittain summan, joka on vähintään kaksi kolmasosaa (2/3) omaisuuden tuotosta. Loppuosa tuotosta liitetään pääomaan.

Säätiön varat on sijoitettava varmalla ja tuloa tuottavalla tavalla.

4§

Säätiön rahavaroja ja asioita hoitaa ja huoltaa hallitus, johon kuuluu seitsemän jäsentä, joista viisi edustaa Säätiön lahjoittajia ja kaksi Oulun kaupunkia. Oulun kaupunki valitsee edustajansa vaalikaudeksi.

Jos joku Oulun kaupungin valitsemista jäsenistä eroaa kesken toimikautensa, tulee Säätiön hallituksen ilmoittaa siitä viipymättä kaupungin hallintoon uuden jäsenen valitsemista varten.

Lahjoittajia edustavien jäsenten valtuutus kestää sen toimintavuoden loppuun, jonka aikana he täyttävät 70 vuotta. Uuden lahjoittajia edustavan jäsenen valitsevat muut samoin valitut.

5§

Säätiö ei maksa hallituksen jäsenille palkkioita, paitsi milloin se antaa jollekin erikoistehtävän. Säätiön asiamiehelle voidaan maksaa palkkaa.

6§

Säätiön hallituksen tulee valvoa parhaan ymmärryksensä mukaan tunnollisesti, että Säätiö täyttää sääntöjensä mukaisen tarkoituksen sekä huolehtia, että sen toiminta tapahtuu voimassa olevien sääntöjen mukaan ja tarkoin hoitaa Säätiön asioita ja edistää sen menestystä.

7§

Hallitus kokoontuu puheenjohtajan suullisesta tai kirjallisesta kutsusta tarpeen vaatiessa tai jos joku hallituksen jäsenistä sitä pyytää ja on hallitus päätösvaltainen, jos neljä jäsentä, puheenjohtaja, tai varapuheenjohtaja heihin luettuna on kokouksessa läsnä.

Kutsu hallituksen kokoukseen on esitettävä vähintään kaksi viikkoa ennen kokousta.

Äänten mennessä tasan, ratkaisee puheenjohtajan ääni, paitsi vaaleissa, jotka tapahtuvat suljetuilla lipuilla ja joissa äänien ollessa tasan, ratkaisee arpa.

8§

Puheenjohtajan tulee valmistella kaikki hallituksen kokouksessa käsiteltäväksi esitetyt asiat ja panna täytäntöön hallituksen päätökset, jollei täytäntöönpanoa ole uskottu muille henkilöille.

9§

Säätiön nimen kirjoittaa hallituksen puheenjohtaja yhdessä hallituksen asiamiehen tai muun hallituksen siihen valtuuttaman jäsenen kanssa.

10§

Hallituksen kokouksessa laaditaan pöytäkirja, jonka tulee sisältää käsiteltävänä olleet asiat ja hallituksen päätökset.

Pöytäkirjan laatii säätiön asiamies tai muu hallituksen määräämä henkilö.

11§

Vuosikokoukseen, joka on pidettävä huhtikuun kuluessa, kokoontuu hallitus puheenjohtajan viikkoa ennen antamasta kirjallisesta kutsusta ja käsitellään siinä:

- 1) Säätiön vuosikertomus edelliseltä vuodelta;
- 2) rahastonhoitajan laatima tilinpäätös edelliseltä kalenterivuodelta;
- 3) tilintarkastajien kertomus Säätiön rahavarain hoidosta ja päätetään rahastonhoitajalle ja muille tilivelvollisille annettavasta vastuuvapaudesta;
- 4) valitaan toimintavuodelle puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja hallituksen jäsenten keskuudesta sekä yksi KHT tai HTM-pätevyyden omaava tilintarkastaja ja hänelle varamies ynnä säätiön asiamies, joka toimii myös hallituksen sihteerinä sekä kehoitetaan kaupunginvaltuustoa sille osoitetussa kirjeessä vaalikauden päättymisvuonna valitsemaan kaksi edustajaa Säätiön hallitukseen sen seuraavaksi vaalikaudeksi sekä vuosittain lähetettävässä kirjeessä, valitsemaan toinen tilintarkastaja ja hänelle varamies kutakin toimintavuotta varten;
- 5) otetaan käsiteltäväksi asioita, jotka tilintarkastajien kertomuksesta mahdollisesti aiheutuvat tai joita yksityinen hallituksen jäsen esittää.

12§

Hallituksen asiana on vielä:

- 1) hallituksen palkkaaman rahastonhoitajan avustamana hoitaa hyvin Säätiön varoja
- 2) vuosittain laatia ja vahvistaa Säätiön meno- ja tuloarvio seuraavalle vuodelle,
- 3) laatia vuosikertomus Säätiön toiminnasta edelliseltä vuodelta sekä toimittaa oikeaksi todistetut jäljennökset tilinpäätöstaseista sekä toiminta- ja tilintarkastuskertomuksista kaupunginvaltuustolle toukokuun kuluessa ja Patentti- ja rekisterihallitukselle kesäkuun loppuun mennessä.

13§

Säätiön tilit laaditaan ja päätetään kalenterivuosittain.

Tilinpäätöksen edelliseltä vuodelta tulee olla valmiina ennen maaliskuun 1. päivää, johon mennessä tilit niihin kuuluvine tositteineen ja vuosikertomus on jätettävä tilintarkastajien tarkastettavaksi.

14§

Mikäli Säätiö lopettaa toimintansa, on sen varat käytettävä näiden sääntöjen 2 §:n mukaiseen tarkoitukseen Oulun kaupungissa ja niiden hoito jätettävä sellaiselle yhdistykselle taikka yksityiselle laitokselle, joka toimii samassa tarkoituksessa.

15§

Kysymys näiden sääntöjen muuttamisesta tai Säätiön toiminnan lopettamisesta voidaan panna vireille ainoastaan vuosikokouksessa ja ottaa lopullisesti ratkaistavaksi Säätiön hallituksen tätä varten kokoon kutsutussa uudessa kokouksessa.

Lakkauttavaa päätöstä, ollakseen lainvoimainen, tulee kannattaa vähintään viisi seitsemästä hallituksen jäsenestä.

Edellä tarkoitetuille toimenpiteille on hankittava Patenti- ja rekisterihallituksen vahvistus.

16§

Muutoin noudatetaan säätiölain määräyksiä.

Karl August ja Alma Snellman lapsineen Ina Liljeqvistin valokuvaamossa v. 1893 otetussa kuvassa. (Oulun maakunta-arkisto)

”Isoäiti Alma Snellman oli erittäin lapsirakas ja keräsi usein lapsenlapsen kaupunkiasuntoon tai kesähuvilalle Hannalaan. Perheeni söi joka sunnuntai päivällistä isovanhempien luona. Päivällisen jälkeen otti isoäiti jonkun lapsenlapsistaan mukaan hevosajelulle, talvella kuomureessä kulkusten helistessä ja keväällä ja syksyllä kiiltävissä vaunuissa, joissa oli komeat kiiltävät lyhdyt.”

(Hieman mukailtu lausuma Kaj Snellmanin kirjasta Snellmanin suvun talo Oulussa 1796–1938.)

”K. A. Snellman oli mies, jolla oli ystävälliset silmät ja karamellipussi taskussa, hyvántahtoinen ja hyväsydäminen — todellinen grandseigneur.”

(Professori Nils Meinanderin toteamus Kemiyhtiön historiassa.)

